

DIAGNOZA SŁUŻĄCA WYZNACZENIU OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI MIASTA ORZESZE

NA RZECZ OPRACOWANIA GMINNEGO
PROGRAMU REWITALIZACJI MIASTA ORZESZE

ZAMAWIAJĄCY:

**URZĄD MIEJSKI ORZESZE
UL.ŚW.WAWRZYŃCA 21
43-180 ORZESZE**

WYKONAWCA:

**GRUPA BST SP. Z O.O.
UL. MIECZYKÓW 12,
40-748 KATOWICE**

Spis treści

Wprowadzenie	4
Definicje kluczowych pojęć.....	5
Metodologia etapu diagnostycznego.....	6
Zastosowane metody badawcze	6
Etapy procesu wyznaczenia obszaru rewitalizacji.....	6
Ogólna charakterystyka miasta Orzesze	12
Analiza wskaźnikowa	22
Sfera społeczna	22
Sfera gospodarcza	32
Sfera środowiskowa	33
Sfera przestrzenno-funkcjonalna	35
Sfera techniczna.....	37
Wyznaczenie granic obszarów zdegradowanych	39
Wyznaczenie granic obszaru rewitalizacji	42
Spis tabel.....	46
Spis map.....	47

Wprowadzenie

Niniejsze opracowanie stanowi szczegółową, kompleksową diagnozę służącą wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji miasta Orzesze. Na podstawie diagnozy możliwa jest identyfikacja obszarów, w których koncentrują się negatywne zjawiska. Wyznaczenie wymienionych obszarów jest pierwszym etapem procesu rewitalizacji.

W dokumencie zawarto m.in. definicje kluczowych pojęć oraz przedstawiono metodologię procesu opracowywania diagnozy. Zaprezentowano także mierniki stosowane w analizie wskaźnikowej oraz ogólną charakterystykę miasta Orzesze, którą opracowano w oparciu o ogólnodostępne dane statystyczne.

Diagnoza obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji oparta została o analizę następujących sfer: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, funkcjonalno-przestrzennej oraz technicznej. Analizy sfer dokonano z uwzględnieniem wskaźników opracowanych dla każdego z wymienionych obszarów.

Przeprowadzona diagnoza miała na celu wyznaczenie obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji. Dokonano zatem precyzyjnego wyznaczenia wskazanych obszarów – zamieszczone w opracowaniu mapy szczegółowo przedstawiają tereny wyznaczone do objęcia procesem rewitalizacji.

Niniejszy dokument stanowi załącznik do wniosku o wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie miasta Orzesze, o którym mowa w art. 11 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2024 r. poz. 278). Diagnoza potwierdza zasadność ustanowienia wyżej wymienionych obszarów.

Definicje kluczowych pojęć

Zgodnie z *Ustawą z 9 października 2015 r. o rewitalizacji*, **rewitalizacja** oznacza kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego **obszarów zdegradowanych**, poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze, lub przestrzenno-funkcjonalne, lub techniczne, lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji. Proces rewitalizacji zakłada optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmacnianie jego lokalnych potencjałów (w tym również kulturowych). Jest to wieloletni proces, prowadzony przez różnych interesariuszy (m.in. mieszkańców – w szczególności mieszkańców obszaru rewitalizacji, przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, właścicieli nieruchomości i podmiotów zarządzających nieruchomościami, jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, organy władzy publicznej, etc.), w tym przede wszystkim we współpracy z lokalną społecznością.¹

Stan kryzysowy charakteryzuje obszary, gdzie skoncentrowane są negatywne zjawiska społeczne tj. bezrobocie, ubóstwo, przestępczość, wysokiej liczby mieszkańców ze szczególnymi potrzebami, niski poziom edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczający poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym; musi występować przynajmniej jedno z wymienionych negatywne zjawisko ze sfery²:

- **gospodarczej** – niski poziom przedsiębiorczości, słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw;
- **środowiskowej** – w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska;
- **przestrzenno-funkcjonalnej** – w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług, lub ich niska jakość, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowania infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, deficytu lub niskiej jakości terenów publicznych;
- **technicznej** – w zakresie m.in. degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz braku funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska oraz zapewnienia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami.

¹ Ustawa z 9 października 2015 r. o rewitalizacji.

² Tamże.

Metodologia etapu diagnostycznego

Zastosowane metody badawcze

W trakcie przygotowywania diagnozy posłużono się dwiema kluczowymi technikami badawczymi, które pozwoliły zidentyfikować obszary o wysokim natężeniu zjawisk negatywnych. Wykorzystano następujące podejścia: analizę danych zastanych oraz analizę wskaźnikową.

Analiza danych zastanych

Pierwszym krokiem była analiza danych zastanych (desk research), obejmująca przegląd danych statystycznych, dokumentów, aktów prawnych, oraz innych materiałów źródłowych. Ta metoda stanowiła podstawę dla dalszych działań, pozwalając na zdefiniowanie kluczowych obszarów badawczych i przygotowanie do kolejnych etapów prac. Analizie poddano dane dotyczące pięciu kluczowych sfer: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej. Zgodnie z *Ustawą z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji* (Dz. U. z 2024 r. poz. 278) oraz *Ustawą z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1717), dane te są wyznacznikami stanu kryzysowego i określają obszary zdegradowane.

Analiza wskaźnikowa

Drugim etapem była analiza wskaźnikowa, oparta na zestawie wskaźników z zakresu społecznego, gospodarczego, środowiskowego, przestrzenno-funkcjonalnego oraz technicznego. Wykorzystanie tej metody pozwoliło na precyzyjną identyfikację obszarów zdegradowanych oraz rewitalizacyjnych, z uwzględnieniem podziału miasta przyjętym w analizie wskaźnikowej. Dzięki podziałowi miasta na jednostki analityczne możliwe było wskazanie terenów o szczególnym nasileniu zjawisk negatywnych, co ułatwiło identyfikację miejsc wymagających pilnej interwencji. To podejście stanowiło kluczowy element procesu diagnostycznego, umożliwiając efektywne planowanie dalszych działań rewitalizacyjnych.

Etapy procesu wyznaczenia obszaru rewitalizacji

Proces wyznaczenia obszaru rewitalizacji obejmuje: delimitację obszarów zdegradowanych, delimitację obszaru rewitalizacji oraz konsultacje społeczne.

Delimitacja obszarów zdegradowanych

Delimitacja obszarów zdegradowanych jest kluczowym etapem procesu rewitalizacji, pozwalającym na precyzyjne wskazanie terenów wymagających interwencji. Podział na jednostki analityczne Miasta Orzesze obejmuje sołectwa oraz zgrupowanie ulic w mieście Orzesze, co umożliwia szczegółową ocenę problemów we wszystkich 5 sferach w każdej z jednostek. Podział miasta na ulice wynikał z faktu, iż w tej miejscowości mieszka 30,68%

mieszkańców całego miasta, w związku z czym niemożliwe byłoby wyznaczenie obszaru rewitalizacji, który spełniałby wymagania zawarte w Ustawie o rewitalizacji (liczba mieszkańców na obszarze rewitalizacji nie może przekraczać 30% mieszkańców miasta). W poniższej tabeli zaprezentowano listę jednostek analitycznych, na podstawie której dokonano analizy wskaźnikowej.

Tabela 1. Podział miasta Orzesze na jednostki analityczne

Lp.	Jednostka analityczna	Ulice/sołectwa/miejscowości wchodzące w skład jednostki analitycznej	Liczba mieszkańców
1.	Orzesze 1	Brzechwy, Bzów, Dąbrowskiego, Drużynowa, Fitelberga, Kolorowa, Kominiarska, Ligonja, Lompy, Łukasiewicza, Mała, Miarki, Mielęckiego, Międzydomowa, Moniuszki, Odkrywców, Ogródki, Prosta, Pszczela, Reymonta, Rybnicka parzyste 2 do 128, nieparzyste 1 do 139, Skautów, Stalmacha, Trójkątna, Tuwima, Wędrowników, Wieniawskiego, Zuchów, Żeromskiego, Żorska od 1 do 57	1269
2.	Orzesze 2	Bursztynowa, Dworcowa, Gen. Ziętka, Gliwicka, Grzegorzczka, Jaśkowska od 1 do 80, Leśna, Miła, Nikoli Tesli, Perłowa, Pocztowa, Podgórska od 1 do 8A, Powstańców od 1 do 18, Radosna, Rynek, Skośna, Słoneczna, Szafranca, Szklarska, Szmaragdowa, Szymały, Traugutta, Ulbrycha, Zwycięstwa	2395
3.	Orzesze 3	Bukowina, Dolna, gen. Józefa Bema, Górna, J. Piłsudskiego, J. Poniatowskiego, J. Wybickiego, Jasna, Kochanowskiego, Kołłątaja, Konarskiego, Kopernika, Kościuszki, Kraszewskiego, Mickiewicza, Mikołowska parzyste 2 do 44, nieparzyste 1 do 109, P. Czajkowskiego, Partyzantów, Plebiscytowa, Prusa, Sienkiewicza, Sobieskiego, Staszica, Śniadeckiego, Środkowa, Wincentego Witosa, Żwirki i Wigury	1475
4.	Orzesze 4	Chopina, Diamentowa, Gwiazdka, Kwiatowa, Matejki, Młyńska, Na Górcie, Parkowa, Pod Bukiem, Pod Górką, Salamander, Sikorskiego, Stanisława Wyspiańskiego, św. Wawrzyńca, Waryńskiego, Wiosny Ludów	1338
5.	Gardawice	Centralna od 124 do 242, Cynamonowa, Damrota, Dojazdowa, Drzewna, Gajowa, Gawroniec, Geodezyjna, Gerberów, Gołębia, Goździków, Górnicza, Granitowa, Imbirowa, Jagodowa, Katowicka, Kilińskiego, Korzenna, Krokusów, Krzywa, Ks. Henryka Bednarczyka, Laurowa, Lawendowa, Liliowa, Łąkowa od 1 do 60D, Malownicza, Mleczna, Myśliwska, Oliwna, Orzechowa, Piękna, Platynowa, Porzeczkowa, Rozmarynowa, Różana, Rumiankowa, Rycerska, Sasanek, Srebrna, Stanisława Hadyny, Stokrotek, Truskawkowa, Tulipanów, Turkusowa, Uczniowska, Waniliowa, Wojska Polskiego, Wspólna, Zamkowa, Zbożowa, Zgodna, Złota, Żaków	2256

Lp.	Jednostka analityczna	Ulice/sołectwa/miejscowości wchodzące w skład jednostki analitycznej	Liczba mieszkańców
6.	Jaśkowice	1 Maja, 22 Lipca, Bieni, Brylantowa, Brzozowa, Budowlanych, Cynkowa, Drzymały, Fabryczna, Jaśkowicka od 83 do 113, Kolejowa, Korczaka, Krótka, ks. Teofila Kocurka, Marksa, Ogrodowa, Pawlicy, Podgórska od 9 do 26A, Poprzeczna, Powstańców od 18A do 32, Rajcy, Ramży, Rolnicza, Słowiańska, Stalowa, Stuska, św. Franciszka, Wolności, Zielona	2495
7.	Królówka	Czarneckiego, Pisarka, Widokowa	262
8.	Mościska	Bolesława Chrobrego, Drukarska, Lipowiec, Maciejek, Macierzanek, Magiczna, Magnoliowa, Majakowskiego, Majowa, Makowa, Malwowa, Markowa, Marmurowa, Masztowa, Metalowa, Mglista, Michałowa, Mieszka I, Miętowa, Migdałowa, Miodowa, Mirabelkowa, Modra, Modrzewiowa, Mokra, Morelowa, Morska, Mosiężna, Motyla, Muzyczna, Stara	1295
9.	Woszczyce	Asnyka, Bajkowa, Bł. Ks. J. Popiełuszki, Centralna od 1 do 98, Cmentarna, Długa, Długosza, Gościnna, Jagiellońska, Jesionki, Kazimierza Wielkiego, Klonowa, Kłosowa, Logistyków, Ładna, Marzenie, Modrzańska, Na Wspólnej, Norwida, Orzeszkowej, Palowicka, Piaskowa, Piastowska, Pomyślności, Przyjaźni nieparzyste 69 do 109, Rolna, Sądziecka, Spacerowa, Stawowa, Stefana Batorego, Suszecka, Szafirowa, Towarowa, Uroczna, W. Łokietka, Wyjątkowa, Żniwna, Żorska od 163 do 249	1485
10.	Zawada	3 Maja, Balladyny, Bażantów, Biedronek, Bocianów, Czyżyków, Dębowa, Drozdów, Flamingów, Graniczna, Jaskółek, Jutrzenki, Kawika, Kirkora, Konopnickiej, Kordiana, Kosów, Krasickiego, Krucza, Kukulek, Leśna Dolina, Leśne Zacisze, Łabędzia, Nowa, Orłów, Polna, Przy Lesie, Ptasia, Rajska, Rybnicka parzyste 134 do 192, nieparzyste 141 do 177, Sawickiej, Sikorek, Skłodowskiej, Skowronków, Słowackiego, Sokola, Sowa, Szczygłów, Szkolna, Szpaków, Ściegiennego, Urbaśówka, Wiejska, Wyzwolenia, Zakątek	2125
11.	Zawiść	1000-lecia, Barwna, Borowa, Cegielniana, Centralna od 252 do 341, Gronie, Jarzębinowa, Jesienna, Kasztanowa, Kryształowa, Ks. Franciszka Blachnickiego, Łączna, Łąkowa od 76 do 122, Mikołowska parzyste 46 do 210, nieparzyste 113 do 309, Nektarowa, Odrodzenia, Pasieki, Promienna, Przyjemna, Pszczyńska, Reja, Rezydencyjna, Rodzinna, Rubinowa, Spokojna, Stara Szklarnia, Storczyków, Świętojańska, Tęczowa, Tyska, Wiosenna, Wroni Kąt, Wrzosowa, Zacisze	2038
12.	Zazdrość	A. Fredry, A. Morsztyna, Arkadego Fiedlera, Bliska, Boczna, Bratków, Broniewskiego, Bukowa, Chabrów, Cicha, Dobra,	1272

Źródło: opracowanie własne

(numery na mapie odpowiadają numerom w tabeli nr 1)

Aby wyodrębnić obszary zdegradowane, opracowano zestaw wskaźników w podziale na sfery: społeczną, gospodarczą, środowiskową, przestrzenno-funkcjonalną i techniczną. Do analizy porównawczej zróżnicowania Orzesza wykorzystano 29 wskaźników zaprezentowanych w kolejnej tabeli (z uwzględnieniem podziału na sfery). **Na potrzeby badania przyjęto, że sytuację kryzysową stanowi odchylenie wartości analizowanego wskaźnika od średniej liczonej dla obszaru miasta, co spełnia wymogi zawarte w ustawie o rewitalizacji.**

Tabela 2. Wskaźniki przyjęte do analizy wskaźnikowej w sferze społecznej

Lp.	Wskaźnik
S1	Wskaźnik obciążenia demograficznego – Stosunek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym
S2	Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogóle mieszkańców
S3	Liczba organizacji pozarządowych zarejestrowanych w KRS na 1000 mieszkańców
S4	Frekwencja wyborcza do Sejmu/Sanatu w 2023 roku
S5	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej ogółem na 1000 mieszkańców
S6	Liczba osób z niepełnosprawnością korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców
S7	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 1000 mieszkańców
S8	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie na 1000 mieszkańców
S9	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia na 1000 mieszkańców
S10	Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na 1000 mieszkańców
S11	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu na 1000 mieszkańców
S12	Liczba osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym
S13	Liczba osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym
S14	Udział bezrobotnych kobiet w ogóle bezrobotnych
S15	Udział osób bezrobotnych powyżej 50. r.ż. w ogóle bezrobotnych
S16	Liczba stwierdzonych przestępstw na 1000 mieszkańców
S17	Liczba zakłóceń spokoju i porządku publicznego na 1000 mieszkańców
S18	Liczba wykroczeń spożywania alkoholu w miejscu zabronionym na 1000 mieszkańców
S19	Liczba zatrzymanych kierowców pod wpływem alkoholu na 1000 mieszkańców

Tabela 3. Wskaźniki przyjęte do analizy wskaźnikowej w pozostałych sferach

Lp.	Wskaźnik
Sfera gospodarcza	
G1	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców
G2	Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych (po 2022 roku) w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

Lp.	Wskaźnik
G3	Udział osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym/gimnazjalnym w ogólnej liczbie bezrobotnych
Sfera środowiskowa	
Ś1	Wskaźnik nagromadzenia wyrobów zawierających azbest (t)
Sfera przestrzenno-funkcjonalna	
PF1	Liczba przystanków komunikacji zbiorowej na 1000 mieszkańców
PF2	Liczba placów zabaw dla dzieci i siłowni na powietrzu na 1000 mieszkańców
PF3	Wskaźnik gęstości zabudowy mieszkalnej na 1 ha powierzchni
Sfera techniczna	
T1	Szacowana długość dróg gminnych oraz dróg wewnętrznych będących własnością i w utrzymaniu Miasta Orzesze do remontu na 1 ha powierzchni
T2	Stan techniczny budynków użyteczności publicznej (ocena w skali 1-5)
T3	Powierzchnia użytkowa zasobów mieszkaniowych miasta

Źródło: opracowanie własne

Delimitacja obszaru rewitalizacji

Obszar rewitalizacji w mieście Orzesze został wyznaczony na terenach, gdzie zidentyfikowano stan kryzysowy, obejmujący zarówno problemy społeczne, jak i negatywne zjawiska z co najmniej jednej z pozostałych czterech sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej. W wyniku kompleksowej analizy wytypowano obszary, które wymagają interwencji, ze względu na koncentrację problemów oraz ich wpływ na jakość życia mieszkańców.

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji, istotnym czynnikiem uwzględnionym przy wyznaczaniu tych obszarów było także ich znaczenie dla dalszego rozwoju lokalnego. Wybrane tereny mają kluczowe znaczenie dla przyszłych działań zmierzających do poprawy warunków życia, zwiększenia potencjału gospodarczego oraz poprawy spójności społecznej w mieście.

Dzięki takiemu podejściu, proces rewitalizacji będzie mógł skoncentrować się na obszarach o największym potencjale do regeneracji i przyczynić się do ich ożywienia społeczno-gospodarczego, przy jednoczesnym zachowaniu zrównoważonego rozwoju, także w pozostałych częściach miasta.

Konsultacje społeczne

Konsultacje społeczne stanowią ważny proces, w ramach którego władze miasta przedstawiają obywatelom propozycje rozwiązań dotyczących m.in. aktów prawnych, które mogą mieć istotny wpływ na życie codzienne i funkcjonowanie lokalnej społeczności. Ich celem jest zebranie opinii, uwag oraz propozycji od osób i instytucji, na które proponowane działania mogą oddziaływać, zarówno bezpośrednio, jak i pośrednio.

Konsultacje społeczne umożliwiają interesariuszom zapoznanie się z treścią dokumentów, takich jak projekt uchwały oraz diagnoza, a także pozwalają na zgłaszanie uwag, opinii i propozycji, co daje mieszkańcom realny wpływ na kształt przyszłych działań rewitalizacyjnych. Dzięki aktywnemu udziałowi społeczności, proces tworzenia programu rewitalizacji staje się bardziej transparentny i dostosowany do rzeczywistych potrzeb mieszkańców.

Ogólna charakterystyka miasta Orzesze

Położenie

Miasto Orzesze położone jest w południowej części województwa śląskiego, w powiecie mikołowskim. Od północy Orzesze graniczy z gminą Ornontowice i miastem Mikołów, od wschodu z miastem Łaziska Górne i gminami Wiry oraz Kobiór, od południa z miastem Żory i gminą Suszec, od zachodu zaś z gminą Czerwionka-Leszczyny. Powierzchnia wynosi 82,89km². Teren Miasta Orzesze podzielony został na 10 jednostek pomocniczych, w skład których wchodzi: Orzesze Centrum, Jaśkowice oraz 8 sołectw (Gardawice, Królówka, Woszczyce, Mościska, Zazdrość, Zawada, Zawieś, Zgoń).

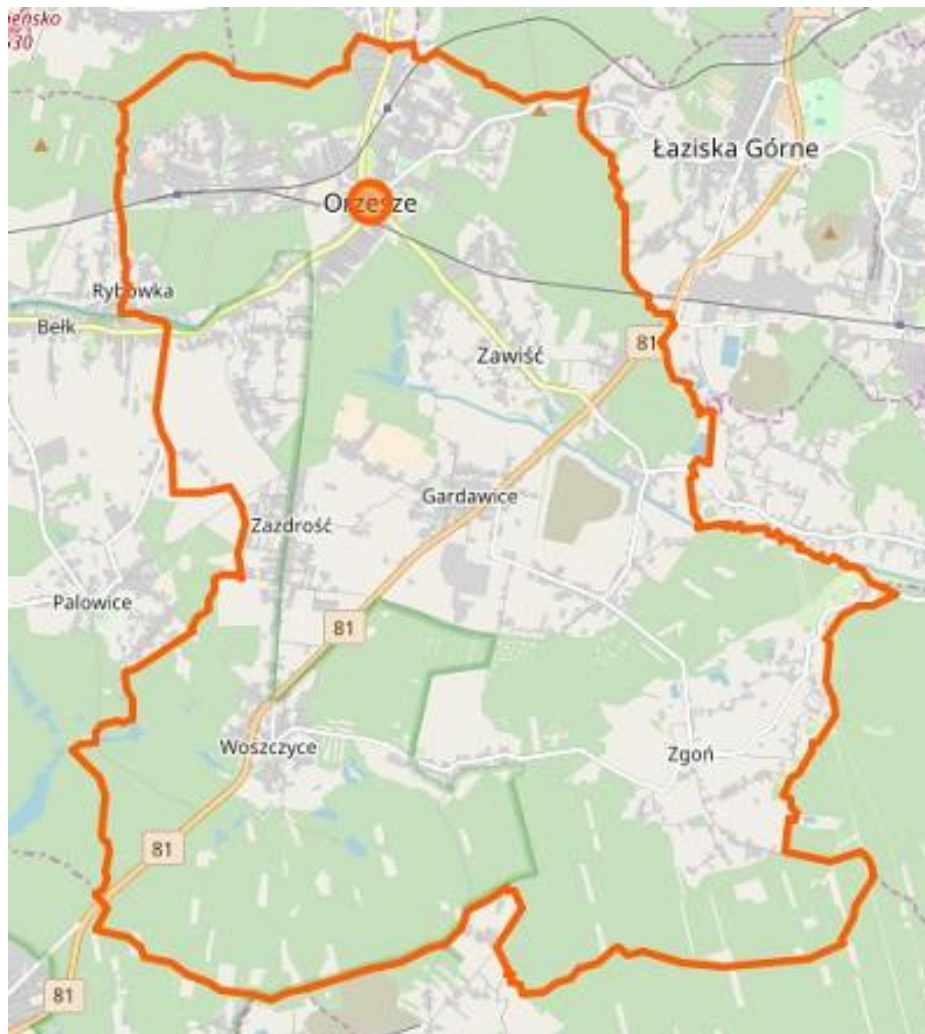
Miasto Orzesze leży na południowej krawędzi Wyżyny Śląskiej, na terenach opadających ze wzniesienia – Góry św. Wawrzyńca – w kierunku doliny cieszyńsko-raciborskiej. Przez okolicę przepływają m.in. Bierawka - prawy dopływ Odry, oraz Gostynka - lewobrzeżny dopływ Wisły.

Najwyższym wzniesieniem jest Góra św. Wawrzyńca (357,2 m n.p.m.), na której znajduje się krajobrazowy park miejski. W pogodne dni ze wzgórza można zobaczyć panoramę Beskidów.

Tereny leśne stanowią ok. 52% powierzchni miasta. Obecnie na terenie Orzesza znajdują się dwa pomniki przyrody – dąb szypułkowy w Zawieści i wiąz górski przy ulicy św. Wawrzyńca. Stawy i wody płynące stanowią 0,2 % powierzchni miasta.

Mapa 2. Granice miasta Orzesze

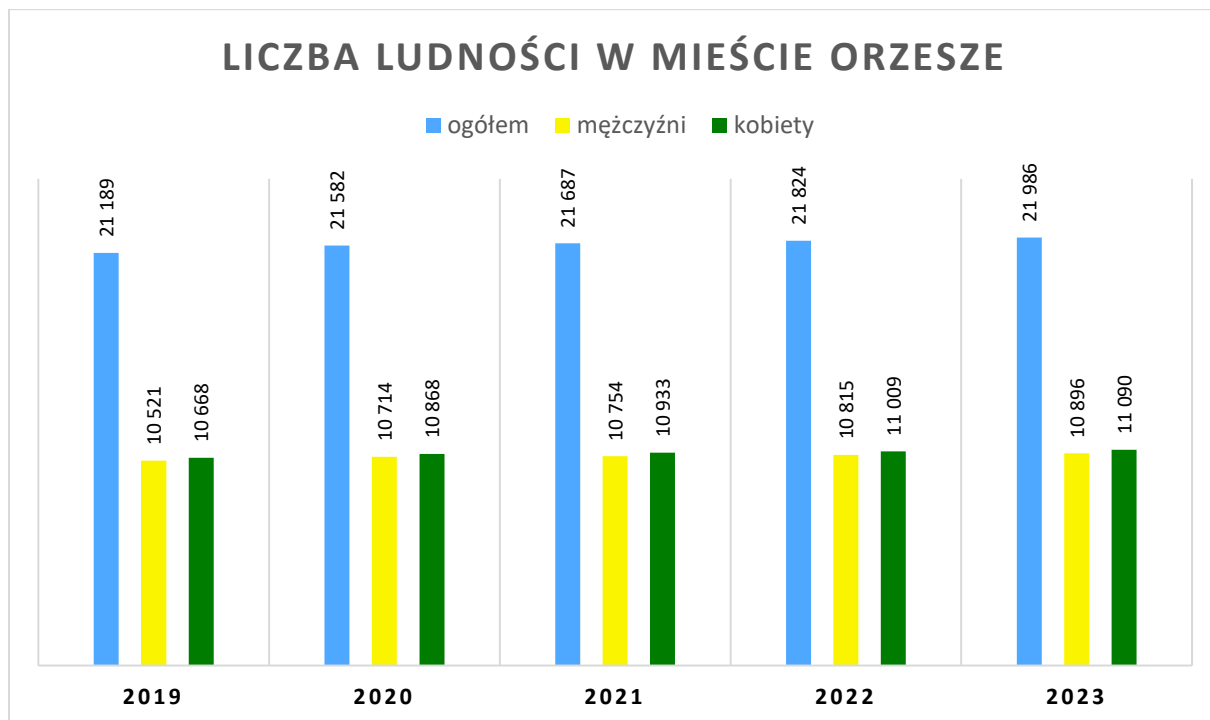

Źródło: portal miejski Orzesze.com.pl

Uwarunkowania demograficzne

Powołując się na dane Głównego Urzędu Statystycznego, liczba ludności w mieście Orzesze w 2023 roku wynosiła 21 986. Gęstość zaludnienia osiągnęła wówczas wartość 262,6 osoby na km². Na przestrzeni analizowanego okresu liczba ludności w mieście ulegała zmniejszeniu o 797 osób (tj. 3,63%). W 2023 roku liczba mężczyzn wynosiła 10 896 (49,6% ogółu mieszkańców), a kobiet 11 090 (50,4%).

Wykres 1. Liczba mieszkańców miasta Orzesze w latach 2019-2023

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

W latach 2019-2023 w mieście Orzesze liczba urodzeń żywych wahała się. Najwięcej urodzeń żywych było w 2020 roku (212), a najmniej – w 2023 (149). W przypadku zgonów sytuacja wyglądała podobnie – ich liczba wahała się na przestrzeni lat. Najniższą wartość osiągnęły w 2019 roku (173), a najwyższą w 2021 roku (260). Przyrost naturalny był dodatni tylko w 2019 roku, po czym w każdym kolejnym analizowanym okresie był ujemny.

Tabela 4. Ruch naturalny ogółem w mieście Orzesze w latach 2019-2023

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022	2023	Polska 2023
Liczba ludności	21 189	21 582	21 687	21 824	21 986	37 636 508
Urodzenia żywe	187	212	177	161	149	272 451
Zgony ogółem	173	241	260	207	179	409 036
Przyrost naturalny	14	-29	-83	-46	-30	-136 585
Urodzenia żywe na 1000 ludności	8,89	9,85	8,19	7,40	6,81	7,23
Zgony na 1000 ludności	8,22	11,20	12,02	9,51	8,18	10,85
Przyrost naturalny na 1000 ludności	0,67	-1,35	-3,84	-2,11	-1,37	-3,62

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

Przyrost naturalny w Orzeszu w latach 2020-2023 był ujemny. Najmniej korzystną wartość osiągnął w 2021 roku (-83). Podobne tendencje zaobserwowano zarówno w województwie śląskim, jak i w całym kraju.

Tabela 5. Przyrost naturalny w mieście Orzesze, województwie śląskim oraz kraju w latach 2019-2023

Rok	2019	2020	2021	2022	2023
Polska	-34 755	-122 046	-188 006	-143 316	-136 585
Województwo śląskie	-11 258	-21 903	-31 416	-25 097	-24 082
Miasto Orzesze	14	-29	-83	-46	-30

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

W latach 2019-2023 w Orzeszu odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym najpierw zwiększał się, natomiast od 2021 roku można zaobserwować trend spadkowy. Stopniowy spadek występuje również w udziale osób w wieku produkcyjnym w populacji Orzesza. Z kolei od 2020 roku rośnie odsetek osób w wieku poprodukcyjnym. Struktura ludności w Orzeszu w 2023 roku według ekonomicznych grup wieku przedstawia się zatem następująco:

- 21,9% mieszkańców było w wieku przedprodukcyjnym (z czego kobiety stanowiły 47,5%);
- 58,5% mieszkańców było w wieku produkcyjnym (z czego kobiety stanowiły 46,91%);
- 19,6% mieszkańców było w wieku poprodukcyjnym (z czego kobiety stanowiły 64,30%).

Tabela 6. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem w Orzeszu w latach 2019-2023

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022	2023	Polska 2023
Udział % osób w wieku przedprodukcyjnym	20,3	22,1	22,4	22,2	21,9	18,2
Udział % osób w wieku produkcyjnym	60,7	59,1	58,8	58,6	58,5	58,4
Udział % osób w wieku poprodukcyjnym	19,0	18,8	18,9	19,2	19,6	23,3

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

W latach 2019-2023 w Orzeszu saldo migracji ulega sporym wahaniom. Najkorzystniejszą wartość przyjęło ono w 2019 roku (237). Najmniej korzystna wartość została zanotowana w 2020 roku (97). Należy mieć na uwadze, że w całym okresie saldo migracji było dodatnie.

Tabela 7. Migracje wewnętrzne i zewnętrzne w Orzeszu w latach 2019-2023

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022	2023
Zameldowania ogółem	448	279	460	393	385
Wymeldowania ogółem	211	182	240	238	214
Saldo migracji	237	97	220	155	171

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

Edukacja i opieka nad dziećmi

Najwięcej dzieci w wieku do 3 lat w ogólnej populacji Orzesza odnotowano w 2020 roku (762 dzieci), a najmniej w 2023 roku (519 dzieci). Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach w 2023 roku wyniósł 21,2%, podczas gdy w 2019 roku był niższy i wynosił 20,7% (Od 2020 roku można zaobserwować ciągły wzrost).

Tabela 8. Liczba/udział dzieci objętych opieką w żłobkach w Orzeszu w latach 2019-2023

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022	2023
Dzieci w wieku do 3 lat ogółem	657	762	678	615	519
Dzieci objęte opieką w żłobkach	136	97	122	121	110
Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach	20,7	12,7	18,0	19,7	21,2

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

Aktualnie w Orzeszu funkcjonuje 5 przedszkoli i 5 oddziałów przedszkolnych. W latach 2019-2023 uruchomiono nowy budynek przedszkola w Jaśkowicach (oddział przedszkolny), a w 2024r. przeniesiono do nowego budynku przedszkole w Zawieści. W analizowanym okresie liczba dzieci w przedszkolach wzrosła (ze 572 do 616).

W latach 2019–2023 liczba szkół podstawowych pozostała niezmienną i wynosi 10. Liczba uczniów w szkołach podstawowych najpierw stopniowo wzrastała a następnie ulegała zmniejszaniu. W porównywanym okresie nastąpił wzrost o 63 uczniów.

Tabela 9. Liczba szkół wraz z liczbą dzieci/uczniów w Orzeszu w latach 2019-2023

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba dzieci w przedszkolach	572	568	585	619	616
Szkoły podstawowe	10	10	10	10	10
Liczba uczniów w szkołach podstawowych	2 044	2 081	2 194	2 183	2 107

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

Gospodarka i rynek pracy

W latach 2019-2023 w mieście Orzesze stopniowo rosła liczba podmiotów gospodarczych. Większość podmiotów to mikroprzedsiębiorstwa. W 2023 roku funkcjonowało także 71 małych podmiotów. Liczba średnich przedsiębiorstw zmalała do 11. W analizowanym okresie nie odnotowano żadnej dużej firmy w mieście Orzesze.

Tabela 10. Liczba podmiotów gospodarczych według klas wielkości w Orzeszu w latach 2019-2023

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022	2023
Ogółem	1 946	2 022	2 127	2 241	2 317
0-9 pracowników (mikro)	1 867	1 943	2 046	2 159	2 235
10-49 pracowników (małe)	67	68	70	71	71
50-249 pracowników (średnie)	12	11	11	11	11
250 i więcej pracowników (duże)	0	0	0	0	0

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

W 2023 roku w Orzeszu funkcjonowały: 1 spółdzielnia, 14 fundacji oraz 42 stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych. W analizowanym czasie liczba spółdzielni zmalała z 3 do 1. Z kolei liczba fundacji i liczba stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych wzrosła.

Tabela 11. Liczba spółdzielni, fundacji, stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych w Orzeszu w latach 2019-2023

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022	2023
Spółdzielnie	3	3	2	1	1
Fundacje	10	11	11	12	14
Stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne	41	41	40	41	42

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

Liczba osób bezrobotnych w Orzeszu od 2020 roku stale spada. Najwięcej bezrobotnych było w 2020 roku (382), co mogło mieć związek z panującą wówczas pandemią COVID-19, z kolei najmniej bezrobotnych odnotowano w 2023 roku (205). Udział bezrobotnych kobiet wśród ludności w wieku produkcyjnym był większy od udziału bezrobotnych mężczyzn w całym badanym okresie. Należy wspomnieć, że w obu przypadkach wskaźnik nie przekracza 2% (w 2023r.)

Tabela 12. Informacje o bezrobotnych zarejestrowanych w Orzeszu w latach 2019-2023

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022	2023
Bezrobotni	253	382	338	241	205
Bezrobotni mężczyźni	97	155	145	101	91
Udział bezrobotnych mężczyzn (%) wśród ludności w wieku produkcyjnym	1,4	2,3	2,1	1,5	1,3
Bezrobotne kobiety	156	227	193	140	114
Udział bezrobotnych kobiet (%) wśród ludności w wieku produkcyjnym	2,6	3,8	3,2	2,3	1,9

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

Pomoc społeczna i opieka zdrowotna

W mieście Orzesze w okresie od 2019-2023 roku zmniejszyła się liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej. Do głównych przyczyn korzystania z takiej pomocy należą m.in. bezrobocie, ubóstwo czy niepełnosprawność. Szczegółowe dane dotyczące liczby gospodarstw domowych i osób korzystających z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego znajdują się w kolejnej tabeli.

Tabela 13. Podstawowe informacje o opiece społecznej w Orzeszu w latach 2019-2023

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022	2023
Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego					
Ogółem	212	212	216	197	179

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022	2023
Poniżej kryterium dochodowego	109	114	119	102	90
Powyżej kryterium dochodowego	103	98	97	95	89
Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego					
Ogółem	454	423	416	355	337
Poniżej kryterium dochodowego	243	220	232	184	166
Powyżej kryterium dochodowego	212	203	184	171	171

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

W analizowanym okresie w mieście Orzesze liczba ogólnodostępnych aptek nie uległa zmianie. Liczba porad lekarskich (ambulatoryjna opieka zdrowotna) lekko się zmniejszyła (z 77 866 do 77 282). Natomiast liczba udzielonych porad lekarskich (podstawowa opieka zdrowotna) zwiększyła się do 67 533. Z danych Głównego Urzędu Statystycznego wynika, że liczba porad lekarskich udzielonych w ramach opieki podstawowej zwiększyła się w badanym okresie o 0,6%.

Tabela 14. Podstawowa opieka zdrowotna dla mieszkańców miasta Orzesze w latach 2019-2023

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022	2023
Apteki ogólnodostępne	5	5	5	5	5
Porady lekarskie - ogółem (ambulatoryjna opieka zdrowotna)	77 866	77 141	77 548	77 328	77 282
Porady lekarskie - ogółem (podstawowa opieka zdrowotna)	67 114	68 615	69 002	67 414	67 533

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

Infrastruktura

W latach 2019-2023 liczba przystanków autobusowych wzrosła z 90 do 101 przystanków.

Tabela 15. Liczba przystanków autobusowych w Orzeszu w latach 2019-2023

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba przystanków autobusowych	90	101	101	101	101

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

W okresie od 2019 do 2023 roku wzrosła liczba budynków mieszkalnych w Orzeszu (z 5 095 do 5 684, tj. o 589). Tym samym zwiększyła się też liczba mieszkań (z 5 627 do 6 530, tj. o 903), jak i ich łączna powierzchnia użytkowa (ze 573 118 do 690 310, tj. o 117 192m²). Szczegółowe informacje dotyczące mieszkań wyposażonych w instalacje techniczno-sanitarne, takie jak wodociągi, ustęp spłukiwany, łazienka, centralne ogrzewanie oraz gaz sieciowy, są przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 16. Podstawowe informacje o budynkach mieszkalnych i mieszkaniach w mieście Orzesze w latach 2019-2023

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022	2023
Budynki mieszkalne	5 095	5 290	5 418	5 557	5 684
Mieszkania ogółem	5 627	6 137	6 248	6 392	6 530
Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne – wodociągi	5 590	6 062	6 174	6 318	6 456
Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne - ustęp splukiwany	5 547	6 046	6 159	6 303	6 441
Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne – łazienka	5 450	6 031	6 144	6 288	6 426
Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne - centralne ogrzewanie	5 189	5 326	5 439	5 583	5 723
Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne - gaz sieciowy	984	1 309	1 463	1 840	2 022
Powierzchnia użytkowa mieszkań [m ²]	573 118	639 033	653 432	672 065	690 310

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

Walory turystyczne i krajobrazowe

Walory turystyczne Miasta Orzesze opierają się w głównej mierze o obiekty zabytkowe i zasoby naturalne. Według wojewódzkiego rejestru zabytków, do głównych zabytków znajdujących się na terenie gminy zalicza się:

- **Orzesze**
 - **Kościół parafialny pw. Świętego Wawrzyńca**, z XVI wieku, gotycko-renesansowy murowany, z kamienia łamanego i cegły, potynkowany. Granice ochrony obejmują całość obiektu w ramach ogrodzenia i wyposażenie wnętrza.
 - **Budynek wieży wodnej** - Wieża ciśnień pochodząca z drugiej dekady XX wieku, stanowi cenny przykład architektury przemysłowej w stylu modernistycznym. Wykonana z żelbetonu, jest jednym z charakterystycznych elementów krajobrazu miasta.
- **Gardawice**

Zespół dworsko-parkowy w północno-zachodniej części miejscowości, który tworzą:

 - **Dwór** wybudowany najprawdopodobniej w 1866 roku przez ówczesnego właściciela Gardawic Ludwika Adlera w stylu historyzmu z elementami neobaroku;

- pozostałości **parku** w swobodnym układzie krajobrazowym, zlokalizowane na południe i wschód od budynku. Przy południowej elewacji resztki owalnego podjazdu.
- **Woszczyce**
Zespół zabudowy kościoła parafialnego pw. Świętych Piotra i Pawła:
 - **budynek kościoła** wybudowany w latach 1878–1880 w stylu historyzmu z elementami neoromańskimi i neogotyckimi według projektu królewskiego budowniczego Moebiusa;
 - **plebania** wybudowana w 1812 roku;
 - **kaplica pod wezwaniem Świętego Jana Nepomucena** wzniesiona prawdopodobnie w XIX wieku;
 - **rzeźba Immaculata** z lewej strony głównego wejścia do kościoła, powstała w czwartej ćwierci XIX wieku lub na początku XX wieku w stylistyce akademickiego realizmu;
 - **rzeźba - Święty Józef** z prawej strony głównego wejścia do kościoła, powstała w czwartej ćwierci XIX wieku lub na początku XX wieku w stylistyce akademickiego realizmu
 - **murowane ogrodzenie** otaczające poszczególne budynki;
 - najbliższe otoczenie wymienionych budynków wraz z drzewostanem
- **Woszczyce**
 - **Pałacyk**, z XIX wieku, o cechach neobarokowych, murowany, parterowy, z mansardą
- **Zawiść**
 - **Pałac z parkiem**, z XVIII wieku, barokowy, gruntownie przebudowany w XIX wieku, murowany, potynkowany, piętrowy, na planie prostokąta

Miasto Orzesze charakteryzuje się urozmaiconym krajobrazem z licznymi terenami zielonymi, lasami oraz polami uprawnymi. Znajdują się tam rozległe kompleksy leśne stanowiące idealne miejsce do spacerów, jazdy na rowerze oraz obserwacji przyrody. Miasto i jego sołectwa zachowały wiejski charakter z licznymi tradycyjnymi zabudowaniami i miejscami związanymi z lokalną historią. W Mieście Orzesze znajdują się cenne obiekty zabytkowe w tym także liczne krzyże przydrożne.

Najwyższym wzniesieniem w Orzeszu jest Góra św. Wawrzyńca (357,2 m n.p.m.), na której znajduje się krajobrazowy park miejski. W pogodne dni ze wzgórza można podziwiać panoramę Beskidów.

Obok malowniczych, zalesionych wzgórz porośniętych lasami świerkowymi i bukowymi rozciągają się równinne obszary z dużym kompleksem leśnym, będącym naturalnym przedłużeniem lasów pszczyńskich. Tereny leśne zajmują około 52% powierzchni całego miasta, tworząc dogodne warunki do wypoczynku, turystyki pieszej i rowerowej oraz obserwacji przyrody.

Ochrona środowiska

Miasto Orzesze aktywnie realizuje działania na rzecz poprawy jakości powietrza i ochrony zdrowia mieszkańców, poprzez wdrażanie programu usuwania wyrobów zawierających azbest.

Nadrzędnym, długoterminowym celem tego programu jest całkowite wyeliminowanie szkodliwego wpływu azbestu oraz związanych z nim niebezpiecznych dla zdrowia skutków.

Dodatkowo realizowany jest Program Gospodarki Niskoemisyjnej, który ma na celu poprawę efektywności energetycznej, edukację ekologiczną mieszkańców oraz zwiększenie poziomu wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Miasto Orzesze w ostatnich latach realizowało także szereg inwestycji ukierunkowanych na poprawę stanu środowiska naturalnego oraz jakości życia mieszkańców, obejmujących zarówno infrastrukturę techniczną, jak i działania proekologiczne.

Do kluczowych przedsięwzięć należały m.in.:

- Budowa sieci kanalizacji deszczowej oraz remont nawierzchni ulic Jeziorska – Zawadzka,
- Budowa kanalizacji deszczowej przy ul. Słowiańskiej,
- Budowa kanalizacji sanitarnej w rejonie ul. Łąkowa i Pasieki,
- Remont i przebudowa dróg gminnych i wewnętrznych

Na terenie Orzesza znajdują się również cenne przyrodniczo obiekty objęte ochroną. Do pomników przyrody należą:

- dąb szypułkowy w Zawiaści
- wiąz górski przy ulicy św. Wawrzyńca.

Ponadto, zgodnie z Centralnym Rejestrem Form Ochrony Przyrody, na terenie miasta Orzesze znajduje się Park Krajobrazowy „Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich”.

Analiza wskaźnikowa

W tym rozdziale przedstawiono analizę miasta w pięciu sferach, uwzględniając podział na jednostki analityczne zaprezentowane w metodologii. Podział ten pozwala na szczegółową ocenę zjawisk negatywnych w mieście. Wskaźniki przedstawiono zarówno:

- w formie liczbowej – w tabelach, gdzie wyróżnienie kolorem w tabeli oznacza odchylenie wartości wskaźnika w danej jednostce od wartości referencyjnej (tj. wartości wskaźnika w skali całego miasta);
- w formie graficznej – na mapie, gdzie zaprezentowano skalę odpowiadającą natężeniu zjawisk.

Należy mieć na uwadze, że zastosowane wskaźniki dzielą się na stymulanty i destymulanty, co wpływa na interpretację wyników przedstawianych zarówno w tabelach, jak i na mapach. Stymulanty to wskaźniki, w których wyższe wartości są korzystne – im wyższy wynik, tym lepszy efekt lub bardziej pożądana sytuacja. Natomiast destymulanty to wskaźniki, w których wyższe wartości są niekorzystne – im wyższy wynik, tym gorszy efekt lub mniej pożądana sytuacja.

W związku z tym skale stosowane w tabelach i na mapach mogą różnić się w zależności od rodzaju wskaźnika. Dla stymulant wyższe wartości oznaczają pozytywniejszy wynik, dlatego skala może być odczytywana jako rosnąco korzystna. Z kolei dla destymulant wyższe wartości oznaczają pogorszenie sytuacji, więc skala będzie odzwierciedlać odwrotną zależność, gdzie niższe wartości są lepsze.

Sfera społeczna

Wskaźniki dotyczące demografii i aktywności społecznej

- S1** – Wskaźnik obciążenia demograficznego – Stosunek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym
- S2** – Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogóle mieszkańców
- S3** – Liczba organizacji pozarządowych zarejestrowanych w KRS na 1000 mieszkańców
- S4** – Frekwencja wyborcza do Sejmu/Sanatu w 2023 roku

Negatywne wartości wskazanych powyżej wskaźników odzwierciedlają wyzwania związane ze starzeniem się społeczeństwa i niską aktywnością społeczną. Wysoki wskaźnik obciążenia demograficznego (S1) oraz wysoki odsetek osób w wieku poprodukcyjnym (S2) wskazują na rosnącą liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym. Niska liczba organizacji pozarządowych (S3) sugeruje ograniczone zaangażowanie obywateli w inicjatywy społeczne, co może utrudniać rozwój kapitału społecznego i rozwiązywanie lokalnych problemów. Natomiast niska frekwencja wyborcza (S4) jest oznaką słabej partycypacji obywatelskiej.

Kolejna tabela przedstawia wartości wskaźników dla każdej z jednostek analitycznych. Kolorem żółtym w tabeli zostały wyróżnione odchylenia od wartości referencyjnej wskaźnika, tj. wartości dla całego miasta, świadczące o występowaniu negatywnego zjawiska.

Referencyjna wartość wskaźnika obciążenia demograficznego została przekroczona w następujących siedmiu jednostkach analitycznych: Orzesze 2 (82,3%), Orzesze 3 (74,8%), Woszczyce (74,7%), Jaśkowice (73,7%), Orzesze 1 (72,9%), Zawiać (72,6%) oraz Zawada (72,1%). Wskaźnik dla całego Orzesza przyjął wartość 71,7%.

W przypadku wskaźnika dotyczącego udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ogóle mieszkańców miasta, wartość przekroczyła średnią wynoszącą 20,1%, w następujących jednostkach analitycznych: Orzesze 2 (27,5%), Orzesze 3 (23,2%), Orzesze 1 (22,5%), Jaśkowice (22,1%) oraz Zawiać (20,7%). W tych jednostkach odsetek osób w wieku poprodukcyjnym był wyższy niż średnia w mieście, co może świadczyć o postępującym procesie starzenia się lokalnej społeczności.

Wskaźnik dotyczący liczby organizacji pozarządowych osiągnął najniższą wartość w jednostkach Gardawice (0,89), Zawada (1,41), Zgoń (1,42) i Zawiać (1,96). Natomiast w Mościskach nie odnotowano żadnej organizacji pozarządowej. W skali całego miasta Orzesze wartość wskaźnika wynosiła 2,75.

Odnotowano 5 odchyłeń w przypadku wskaźnika dotyczącego frekwencji wyborczej. Najmniej korzystną wartość tego wskaźnika zaobserwowano w jednostkach: Orzesze 4 (73,22%), Orzesze 2 (73,32%), Orzesze 1 (74,68%), Królówka (75,69%) i Woszczyce (75,69%). W całym Orzeszu frekwencja wynosiła 76,68%.

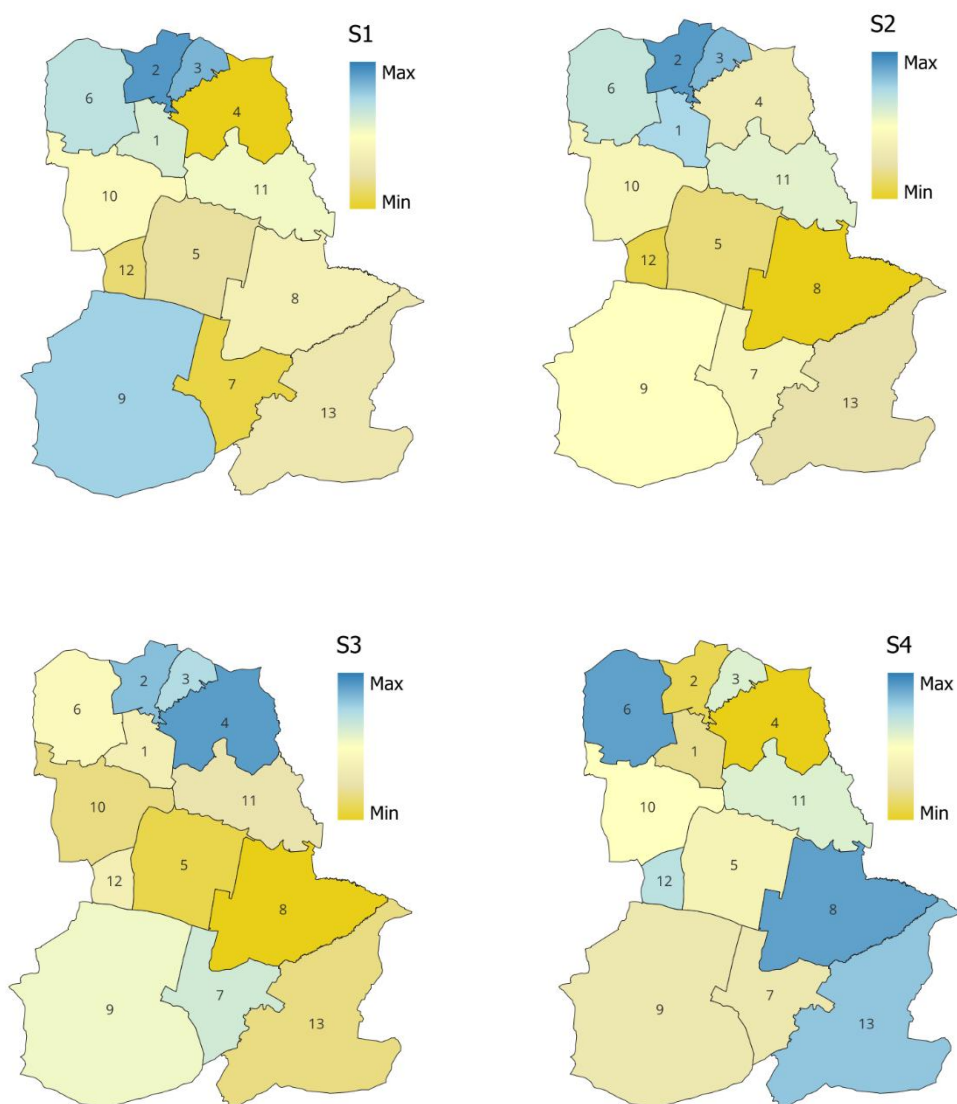
Tabela 17. Sfera społeczna – wskaźniki dotyczące demografii i aktywności społecznej

Lp.	Jednostka analityczna	S1	S2	S3	S4
1.	Orzesze 1	72,9%	22,5%	3,15	74,68%
2.	Orzesze 2	82,3%	27,5%	4,59	73,32%
3.	Orzesze 3	74,8%	23,2%	4,07	77,95%
4.	Orzesze 4	58,3%	17,4%	5,98	73,22%
5.	Gardawice	67,4%	16,4%	0,89	76,85%
6.	Jaśkowice	73,7%	22,1%	3,21	82,88%
7.	Królówka	63,8%	18,7%	3,82	75,69%
8.	Mościska	71,3%	15,6%	-	82,88%
9.	Woszczyce	74,7%	19,4%	3,37	75,69%
10.	Zawada	72,1%	18,7%	1,41	77,37%
11.	Zawiać	72,6%	20,7%	1,96	77,91%
12.	Zazdrość	66,3%	16,1%	3,14	80,34%
13.	Zgoń	69,3%	17,2%	1,42	81,95%
Średnia dla miasta		71,7%	20,1%	2,75	76,68%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ośrodka pomocy społecznej,
urzędu miasta, KRS oraz Państwowej Komisji Wyborczej

Mapa 3. Sfera społeczna – wskaźniki dotyczące demografii i aktywności społecznej

Źródło: Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ośrodka pomocy społecznej, urzędu gminy, KRS oraz Państwowej Komisji Wyborczej

Wskaźniki dotyczące korzystania z pomocy społecznej

- S5** – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców
- S6** – Liczba osób z niepełnosprawnością korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców
- S7** – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 1000 mieszkańców
- S8** – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie na 1000 mieszkańców

S9 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia na 1000 mieszkańców

S10 – Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na 1000 mieszkańców

S11 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu na 1000 mieszkańców

Negatywne wartości powyższych wskaźników wskazują na poważne problemy społeczne i ekonomiczne, które dodatkowo pogłębiają wyzwania związane ze starzeniem się społeczeństwa i niską aktywnością społeczną. Wysoka liczba osób korzystających z pomocy społecznej (S5), w tym osób z niepełnosprawnościami (S6) może sygnalizować możliwość wykluczenia społecznego najbardziej potrzebujących. Znaczna liczba osób objętych pomocą z powodu ubóstwa (S7) oraz przemocy w rodzinie (S8) wskazuje na obecność poważnych problemów materialnych i rodzinnych, które destabilizują życie społeczne i wpływają negatywnie na dobrostan mieszkańców. Wysokie wartości dotyczące korzystania z pomocy z powodu bezrobocia (S9) oraz bezradności w prowadzeniu gospodarstwa domowego i opiece nad dziećmi (S10) wskazują na niską aktywność zawodową i społeczną, a ponadto mogą sygnalizować brak dostępu do efektywnego wsparcia edukacyjnego i zawodowego. Z kolei duża liczba osób objętych pomocą społeczną z powodu alkoholizmu (S11) podkreśla skalę problemów patologicznych, które niszczą kapitał społeczny i rodziny. Ogólnie, wartości te odzwierciedlają poważne deficyty w integracji społecznej i wsparciu potrzebujących, które wymagają kompleksowych działań naprawczych.

Kolejna tabela przedstawia wartości wskaźników dla każdej z jednostek analitycznych. Kolorem żółtym w tabeli zostały wyróżnione odchylenia od wartości referencyjnej wskaźnika, tj. wartości dla całego miasta, świadczące o występowaniu negatywnego zjawiska.

Najwięcej odchyień od wartości referencyjnej wskaźników dotyczących korzystania z pomocy społecznej odnotowano w jednostkach: Orzesze 2 (6 odchyień), Woszczyce (6 odchyień) i Jaśkowice (5 odchyień).

Korzystanie z pomocy społecznej w większej skali niż w przypadku całego miasta Orzesze dotyczy sześciu jednostek analitycznych: Orzesze 2 (25,47), Woszczyce (24,26), Zgoń (14,95), Orzesze 3 (14,92), Jaśkowice (14,03) i Gardawice (12,41).

Referencyjna wartość wskaźnika związanego z liczbą osób z niepełnosprawnością korzystających z pomocy społecznej (3,88) została przekroczona w czterech jednostkach analitycznych: Orzesze 2 (8,77), Woszczyce (6,73), Orzesze 3 (5,42) i Zgoń (4,27).

Nasilenie problemu ubóstwa dotyczy pięciu jednostek analitycznych: Orzesze 2 (10,02), Woszczyce (8,75), Gardawice (6,21), Jaśkowice (5,61) oraz Zawada (5,50).

Dla wskaźnika S8 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie na 1000 mieszkańców, którego średnia dla miasta wynosi 0,76, przekroczenia odnotowano w trzech jednostkach: Jaśkowice (4,01), Orzesze 3 (1,36) oraz Zawada (0,94).

Wysoka wartość w Jaśkowicach szczególnie wyróżnia się na tle miasta i wymaga zdecydowanej interwencji oraz wsparcia w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Najgorsze wyniki w zakresie liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia odnotowano w jednostkach: Orzesze 2 (11,27), Woszczyce (8,08), Gardawice (6,65) i Orzesze 1 (3,94). Wysokie wartości tego wskaźnika wskazują na poważne problemy związane z bezrobociem w tych obszarach, co może być efektem braku wystarczającej liczby miejsc pracy, trudności w uzyskaniu zatrudnienia lub innych czynników ograniczających aktywność zawodową mieszkańców.

Kolejny analizowany wskaźnik to liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz prowadzenia gospodarstwa domowego. Problemy te występują w trzech wytypowanych obszarach, a mianowicie w jednostkach: Orzesze 2 (5,43), Jaśkowice (4,41) oraz Woszczyce (3,37).

Z kolei najwyższy wskaźnik związany z liczbą osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu występuje w jednostkach: Orzesze 2 (6,68), Woszczyce (2,69), Gardawice (2,66) oraz Jaśkowice (2,00) – co wskazuje, że problem alkoholizmu jako przyczyna korzystania z pomocy społecznej występuje głównie w tych jednostkach. Kolejne wytypowane obszary to Orzesze 1, Orzesze 3 oraz Zawada. Na pozostałych obszarach nie odnotowano problemu alkoholizmu. W skali całego miasta wskaźnik ten osiągnął wartość 1,71.

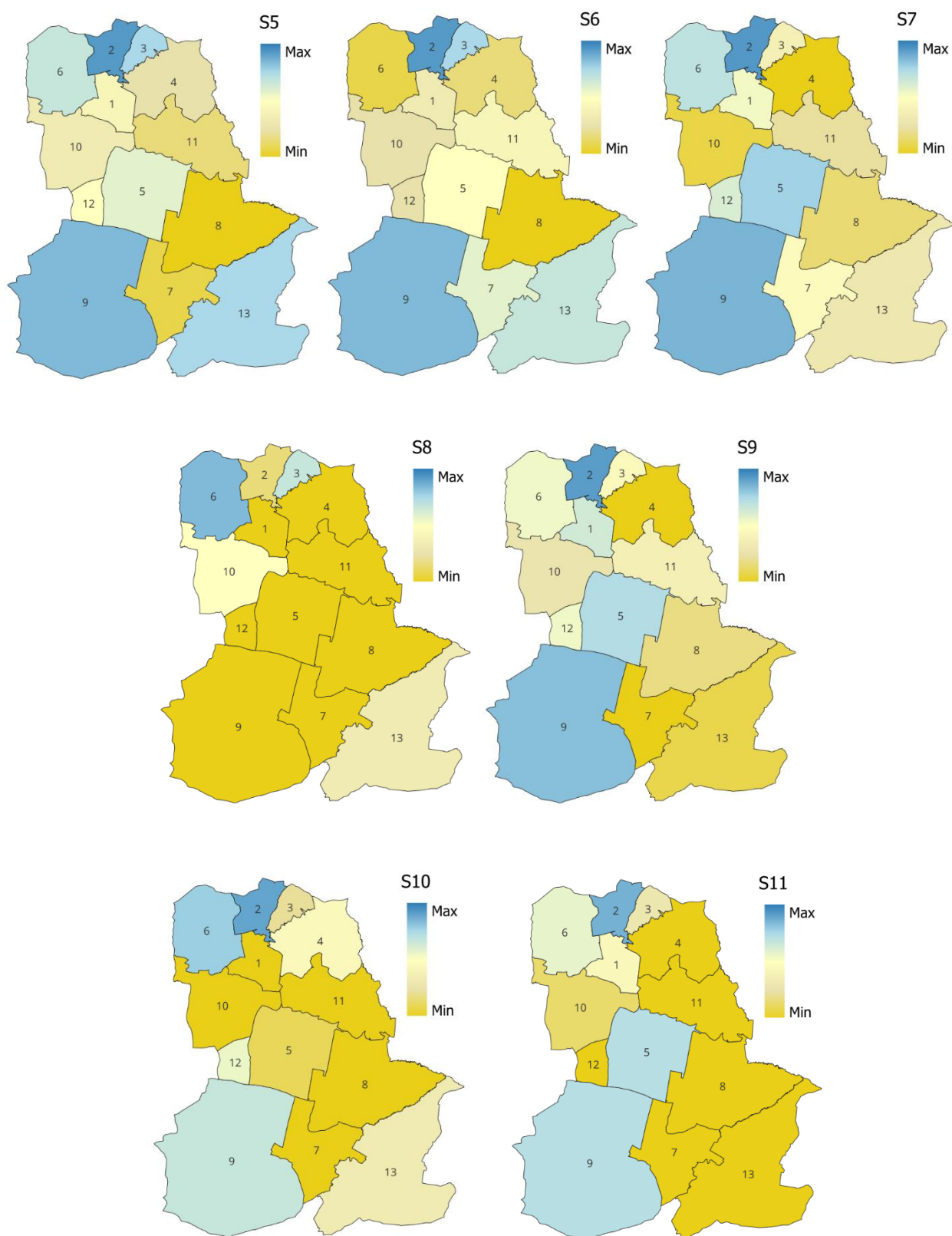
Tabela 18. Sfera społeczna – wskaźniki dotyczące korzystania z pomocy społecznej

Lp.	Jednostka analityczna	S5	S6	S7	S8	S9	S10	S11
1.	Orzesze 1	7,88	3,15	3,94	-	3,94	-	1,58
2.	Orzesze 2	25,47	8,77	10,02	0,42	11,27	5,43	6,68
3.	Orzesze 3	14,92	5,42	2,03	1,36	1,36	0,68	1,36
4.	Orzesze 4	5,23	2,24	-	-	-	1,49	-
5.	Gardawice	12,41	3,55	6,21	-	6,65	0,44	2,66
6.	Jaśkowice	14,03	2,00	5,61	4,01	2,40	4,41	2,00
7.	Królowka	3,82	3,82	3,82	-	-	-	-
8.	Mościska	1,54	0,77	0,77	-	0,77	-	-
9.	Woszczyce	24,26	6,73	8,75	-	8,08	3,37	2,69
10.	Zawada	5,65	2,35	0,47	0,94	0,94	-	0,47
11.	Zawiść	3,93	3,43	0,98	-	0,98	-	-
12.	Zazdrość	11,79	2,36	5,50	-	2,36	1,57	-
13.	Zgoń	14,95	4,27	1,42	0,71	0,71	1,42	-
Średnia dla miasta		12,22	3,88	4,12	0,76	3,60	1,75	1,71

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ośrodka pomocy społecznej

Mapa 4. Sfera społeczna – wskaźniki dotyczące korzystania z pomocy społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ośrodka pomocy społecznej

Wskaźniki dotyczące bezrobocia

S12 – Liczba osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym

S13 – Liczba osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym

S14 – Udział bezrobotnych kobiet w ogóle bezrobotnych

S15 – Udział osób bezrobotnych powyżej 50. r.ż. w ogóle bezrobotnych

Negatywne wartości powyższych wskaźników wskazują na strukturalne problemy na rynku pracy, które hamują rozwój społeczno-gospodarczy. Wysoka liczba osób bezrobotnych (S12), szczególnie długotrwale pozostających bez pracy (S13), może świadczyć o słabości mechanizmów wsparcia zatrudnienia i dostosowania kompetencji pracowników do potrzeb rynku. Problemy te mogą być szczególnie dotkliwe jeśli dotyczą kobiet (S14), co może prowadzić do ich wykluczenia. Poważny problem stanowi także wysoki udział osób bezrobotnych powyżej 50. r.ż. Taki stan rzeczy osłabia integrację zawodową i społeczną, prowadząc do wzrostu obciążenia systemów pomocowych i zmniejszenia potencjału gospodarczego.

Kolejna tabela przedstawia wartości wskaźników dla każdej z jednostek analitycznych. Kolorem żółtym w tabeli zostały wyróżnione odchylenia od wartości referencyjnej wskaźnika, tj. wartości dla całego miasta, świadczące o występowaniu negatywnego zjawiska.

Liczba osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym wskazuje na poważny problem w analizowanym obszarze. Najgorsze wyniki występują w obszarach: Woszczyce (28,24), Orzesze 2 (26,64), Orzesze 4 (26,04), Jaśkowice (24,37), Orzesze 3 (22,51) i Zgoń (21,69).

Wartość tego wskaźnika dla całego miasta Orzesze wynosi 21,14, co wskazuje na niższy poziom bezrobocia w skali całego badanego obszaru, ale jednocześnie podkreśla, że problem bezrobocia w wybranych obszarach wymaga szczególnej uwagi i działań.

Największe nasilenie problemu długotrwałego bezrobocia występuje na obszarach: Woszczyce (11,76), Orzesze 2 (11,42), Orzesze 4 (8,28), Orzesze 1 (8,17), Gardawice (7,42) oraz Jaśkowice (6,96). W skali całego Orzesza wartość wskaźnika wynosiła 6,83.

Liczba bezrobotnych kobiet w ogóle bezrobotnych występuje w 7 na 13 analizowanych obszarów, co wskazuje na istotny problem bezrobocia wśród kobiet. Najwięcej bezrobotnych kobiet odnotowano w obszarach: Gardawice (69,2%), Królówka (66,7%) oraz Mościska (63,6%). Wysoki poziom bezrobocia wśród kobiet w tych jednostkach sugeruje, że istnieją trudności w dostępie do rynku pracy, które mogą wynikać z braku odpowiednich ofert zatrudnienia, barier związanych z opieką nad dziećmi lub innymi czynnikami społeczno-ekonomicznymi.

Z kolei bezrobocie wśród osób powyżej 50. r.ż. jest szczególnie nasilone w jednostkach: Królówka (67,7%), Zazdrość (55,6%), Orzesze 4 (45,5%), Jaśkowice (40,0%) i Orzesze 3 (36,8%)

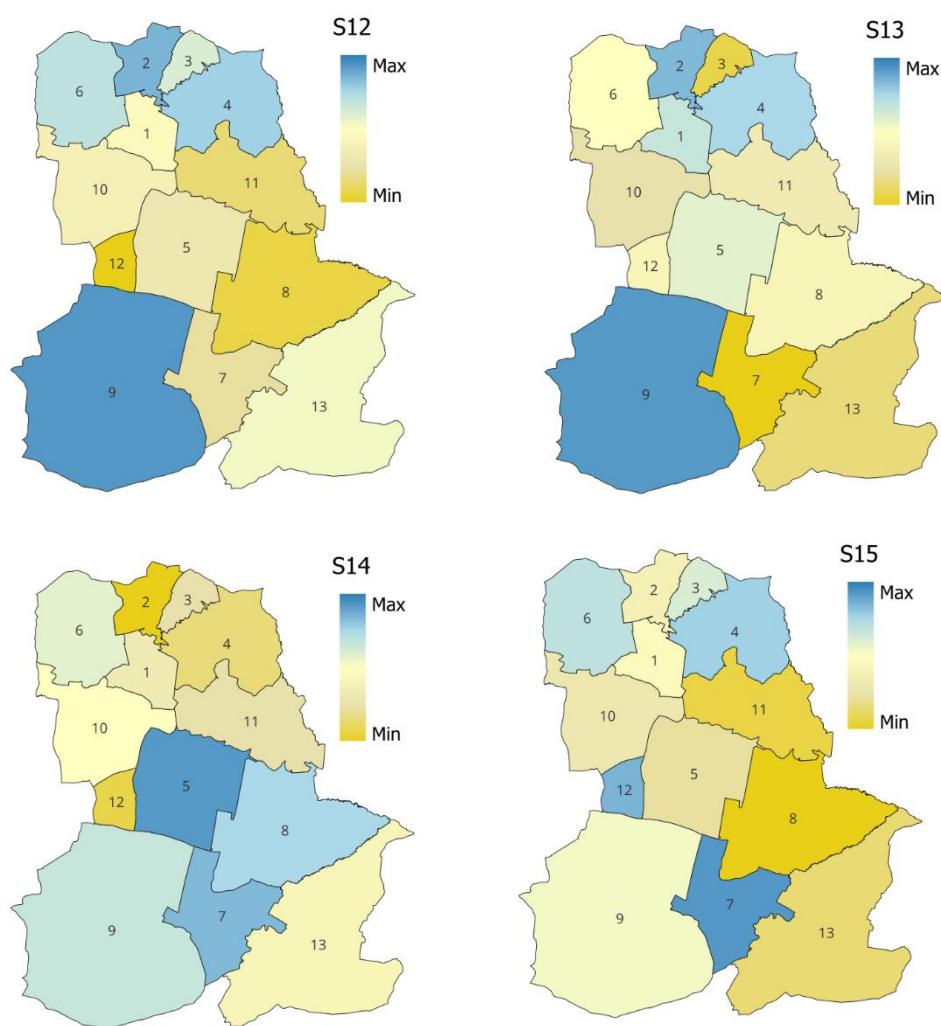

Tabela 19. Sfera społeczna – wskaźniki dotyczące bezrobocia

Lp.	Jednostka analityczna	S12	S13	S14	S15
1.	Orzesze 1	20,44	8,17	53,3%	26,7%
2.	Orzesze 2	26,64	11,42	40,0%	25,7%
3.	Orzesze 3	22,51	3,55	52,6%	36,8%
4.	Orzesze 4	26,04	8,28	50,0%	45,5%
5.	Gardawice	19,29	7,42	69,2%	23,1%
6.	Jaśkowice	24,37	6,96	60,0%	40,0%
7.	Królówka	18,75	-	66,7%	66,7%
8.	Mościska	14,55	6,61	63,6%	18,2%
9.	Woszczyce	28,24	11,76	62,5%	29,2%
10.	Zawada	19,43	4,05	58,3%	25,0%
11.	Zawiść	16,09	4,23	52,6%	21,1%
12.	Zazdrość	11,76	6,54	44,4%	55,6%
13.	Zgoń	21,69	3,61	55,6%	22,2%
Średnia dla miasta		21,14	6,83	55,4%	30,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych urzędu pracy

Mapa 5. Sfera społeczna – wskaźniki dotyczące bezrobocia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych urzędu pracy

Wskaźniki dotyczące przestępczości i bezpieczeństwa

S16 – Liczba stwierdzonych przestępstw na 1000 mieszkańców

S17 – Liczba zakłóceń spokoju i porządku publicznego na 1000 mieszkańców

S18 – Liczba wykroczeń spożywania alkoholu w miejscu zabronionym na 1000 mieszkańców

S19 – Liczba zatrzymanych kierowców pod wpływem alkoholu na 1000 mieszkańców

Negatywne wartości ww. wskaźników wskazują na problemy związane z bezpieczeństwem i patologiami społecznymi. Wysoka liczba przestępstw (S16) oraz wysoka liczba zakłóceń spokoju i porządku publicznego (S17) odzwierciedla wzrost poczucia niepewności i zagrożenia wśród mieszkańców. Tak samo wysoka liczba wykroczeń związanych ze spożywaniem alkoholu w miejscach zabronionych (S18) wpływa na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców. Liczne przypadki prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu (S19) podkreślają braki zarówno w zakresie kultury ruchu drogowego, jak i skuteczności działań prewencyjnych i kontrolnych, przy jednoczesnym sygnalizowaniu patologii. Razem te wskaźniki wskazują na konieczność intensyfikacji działań prewencyjnych i edukacyjnych.

Kolejna tabela przedstawia wartości wskaźników dla każdej z jednostek analitycznych. Kolorem żółtym w tabeli zostały wyróżnione odchylenia od wartości referencyjnej wskaźnika, tj. wartości dla całego miasta, świadczące o występowaniu negatywnego zjawiska.

Najwięcej przekroczeń wskaźników dotyczących przestępczości i bezpieczeństwa odnotowano w jednostce Orzesze 2 (4 odchylenia).

Wskaźnik związany z liczbą przestępstw przyjął wyższe wartości niż w skali miasta w przypadku sześciu jednostek analitycznych: Orzesze 2 (7,52), Zawada (6,12), Woszczyce (5,39), Orzesze 4 (3,74), Zazdrość (3,93) i Zgoń (3,56). Wskaźnik ten w skali całego Orzesza przyjął wartość 3,55.

Wskaźnik dotyczący liczby zakłóceń spokoju i porządku publicznego odzwierciedla, jak często dochodzi do incydentów zakłócających ład i bezpieczeństwo w poszczególnych miejscowościach. Problem występuje w 3 miejscowościach i w każdej wartość wskaźnika została przekroczona. Opisywane jednostki to: Orzesze 3, Zawisz i Orzesze 2. Takie przekroczenia mogą wpływać negatywnie na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców tych obszarów i mogą wymagać podjęcia zwiększonego nadzoru policyjnego.

Wskaźnik S18 obrazuje liczbę wykroczeń związanych ze spożywaniem alkoholu w miejscach zabronionych. Najwyższe wartości odnotowano w lokalizacjach Orzesze 2 (11,69), Orzesze 4 (11,21) oraz Zawisz (6,38), co świadczy o nasilonym problemie spożywania alkoholu w miejscach publicznych na tych obszarach.

Wyższe wartości liczby zatrzymanych kierowców pod wpływem alkoholu odnotowano w jednostkach Orzesze 2 (0,84), Mościska (0,77), Orzesze 3 (0,68) i Jaśkowice (0,40). Wartość wskaźnika dla miasta przyjął wartość 0,24. Przekroczenia średniej mogą wymagać zwiększenia działań profilaktycznych, kontrolnych i edukacyjnych dotyczących bezpieczeństwa ruchu drogowego.

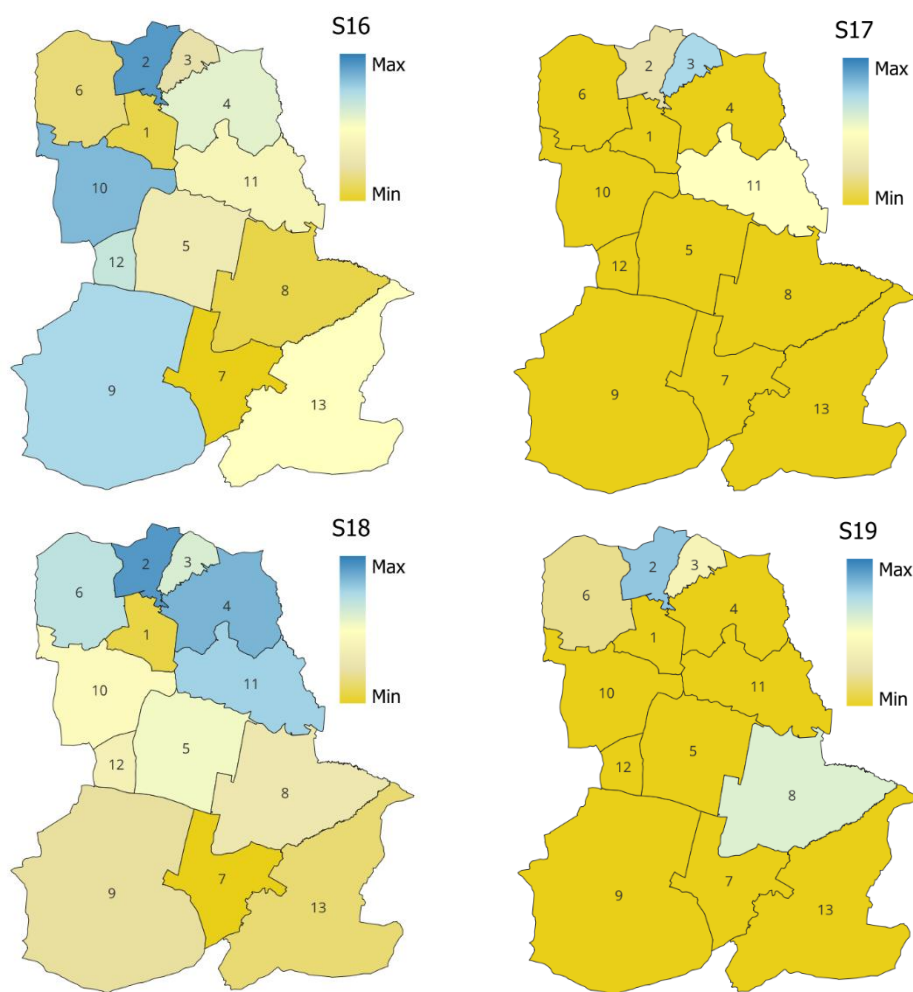

Tabela 20. Sfera społeczna – wskaźniki dotyczące przestępczości i bezpieczeństwa

Lp.	Jednostka analityczna	S16	S17	S18	S19
1.	Orzesze 1	0,79	-	0,79	-
2.	Orzesze 2	7,52	0,84	11,69	0,84
3.	Orzesze 3	1,36	3,39	4,75	0,68
4.	Orzesze 4	3,74	-	11,21	-
5.	Gardawice	3,10	-	4,43	-
6.	Jaśkowice	1,20	-	5,21	0,40
7.	Królówka	-	-	-	-
8.	Mościska	0,77	-	3,86	0,77
9.	Woszczyce	5,39	-	3,37	-
10.	Zawada	6,12	-	4,24	-
11.	Zawiść	3,43	2,45	6,38	-
12.	Zazdrość	3,93	-	3,93	-
13.	Zgoń	3,56	-	2,85	-
Średnia dla miasta		3,55	0,57	5,45	0,24

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych komendy policji

Mapa 6. Sfera społeczna – wskaźniki dotyczące przestępczości i bezpieczeństwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych komendy policji

Sfera gospodarcza

Wskaźniki ze sfery gospodarczej

G1 – Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

G2 – Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych (po 2023 roku) w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

G3 – Udział osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w ogólnej liczbie bezrobotnych

Negatywne wartości ww. wskaźników wskazują na ograniczoną aktywność gospodarczą i problemy z wykształceniem mieszkańców. Niska liczba zarejestrowanych (G1) i nowo powstałych podmiotów gospodarczych (G2) oznacza brak dynamiki rozwoju lokalnego biznesu i niewykorzystany potencjał ekonomiczny. Wysoki udział osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym (G3) wśród ogółu bezrobotnych podkreśla znaczenie niskiego poziomu edukacji jako bariery w znalezieniu pracy, co utrudnia rozwój społeczny i gospodarczy.

Kolejna tabela przedstawia wartości wskaźników dla każdej z jednostek analitycznych. Kolorem żółtym w tabeli zostały wyróżnione odchylenia od wartości referencyjnej wskaźnika, tj. wartości dla całego miasta, świadczące o występowaniu negatywnego zjawiska.

Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w skali całego miasta Orzesze wynosi 131,17.

Niższą wartość tego wskaźnika odnotowano w czterech jednostkach analitycznych, a mianowicie na obszarach: Jaśkowice (74,55), Zawada (106,35), Zazdrość (121,86) oraz Orzesze 3 (130,17).

Odchylenie wartości wskaźnika dotyczącego liczby nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych od wartości średniej dla Orzesza (8,24) zaobserwowano w siedmiu jednostkach analitycznych: Jaśkowice (4,41), Zazdrość (4,72), Zgoń (4,98), Zawiść (6,87), Woszczyce (7,41), Orzesze 4 (7,47) i Królówka (7,63).

Nasilenie problemu związanego z wysokim udziałem osób z wykształceniem podstawowym w ogólnej liczbie osób bezrobotnych dotyczy siedmiu jednostek analitycznych. Wartość referencyjna tego wskaźnika wynosi 17,7%. Wskaźnik został przekroczony w: Gardawicach, Orzeszu 4, Zgoniu, Zawiści, Orzeszu 1, Orzeszu 2 oraz Mościskach.

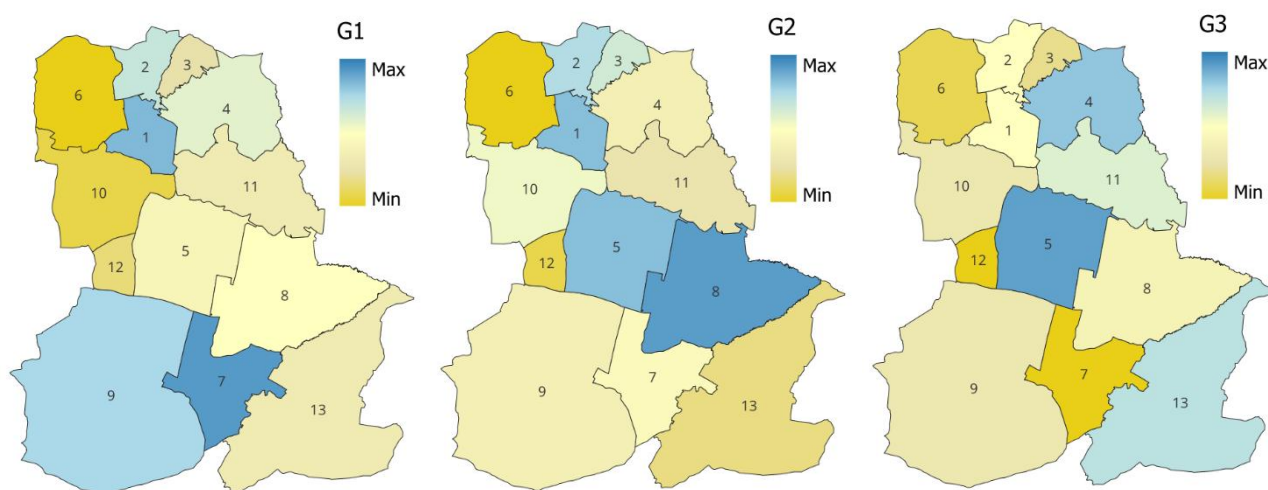
Tabela 21. Wskaźniki ze sfery gospodarczej

Lp.	Jednostka analityczna	G1	G2	G3
1.	Orzesze 1	169,42	11,03	20,0%
2.	Orzesze 2	146,14	9,60	20,0%
3.	Orzesze 3	130,17	9,49	15,8%
4.	Orzesze 4	143,50	7,47	22,7%
5.	Gardawice	139,63	11,08	23,1%

Lp.	Jednostka analityczna	G1	G2	G3
6.	Jaśkowice	74,55	4,41	11,4%
7.	Królówka	232,82	7,63	0,0%
8.	Mościska	142,08	13,90	18,2%
9.	Woszczyce	154,21	7,41	16,7%
10.	Zawada	106,35	8,94	16,7%
11.	Zawiść	134,94	6,87	21,1%
12.	Zazdrość	121,86	4,72	0,0%
13.	Zgoń	134,52	4,98	22,2%
Średnia dla miasta		131,17	8,24	17,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych rejestru REGON oraz urzędu pracy

Mapa 7. Wskaźniki ze sfery gospodarczej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych rejestru REGON oraz urzędu pracy

Sfera środowiskowa

Wskaźnik ze sfery środowiskowej

Ś1 – Wskaźnik nagromadzenia wyrobów zawierających azbest (t)

Wysokie wartości wskaźnika nagromadzenia wyrobów zawierających azbest (Ś1) wskazują na poważne problemy środowiskowe, co negatywnie wpływa na zdrowie mieszkańców.

Kolejna tabela przedstawia wartości wskaźników dla każdej z jednostek analitycznych. Kolorem żółtym w tabeli zostały wyróżnione odchylenia od wartości referencyjnej wskaźnika, tj. wartości dla całego miasta, świadczące o występowaniu negatywnego zjawiska.

Problemy w sferze środowiskowej występują w jednostkach: Gardawice, Woszczyce, Królówka oraz Orzesze 2.

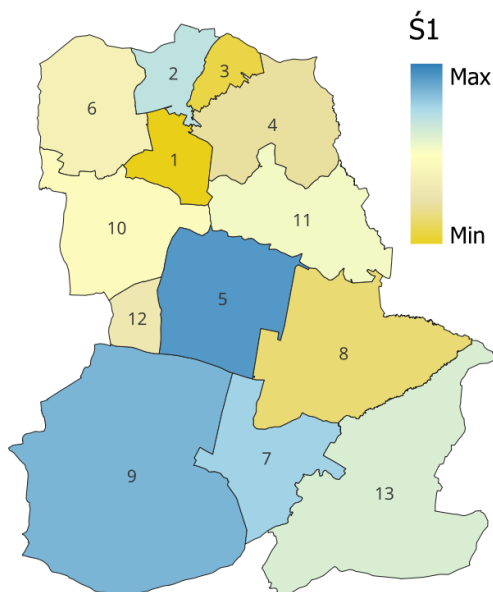
Wskaźnik nagromadzenia wyrobów zawierających azbest (t) występuje w czterech analizowanych obszarach. Alarmująca sytuacja ma miejsce na obszarach Gardawice, Woszczyce oraz Królówka, gdzie wskaźnik ten osiągnął wartość odpowiednio 79,76, 75,78 i 73,52 co znacząco odbiega od średniej dla całego miasta, wynoszącej 41,50. Pozostała jednostka w której występuje przekroczenie to: Orzesze 2 (50,18). Tak wysoka koncentracja azbestu wskazuje na poważne zagrożenie środowiskowe i zdrowotne, wymagające pilnych działań w zakresie usuwania i bezpiecznej utylizacji tych materiałów.

Tabela 22. Wskaźniki ze sfery środowiskowej

Lp.	Jednostka analityczna	Ś1
1.	Orzesze 1	4,88
2.	Orzesze 2	50,18
3.	Orzesze 3	5,93
4.	Orzesze 4	15,51
5.	Gardawice	79,76
6.	Jaśkowice	18,87
7.	Królówka	73,52
8.	Mościska	9,68
9.	Woszczyce	75,78
10.	Zawada	26,55
11.	Zawiść	30,95
12.	Zazdrość	18,00
13.	Zgoń	40,38
Średnia dla miasta		41,50

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych urzędu gminy

Mapa 8. Wskaźnik ze sfery środowiskowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych urzędu gminy

Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Wskaźniki ze sfery przestrzenno-funkcjonalnej

PF1 – Liczba przystanków komunikacji zbiorowej na 1000 mieszkańców

PF2 – Liczba placów zabaw dla dzieci i siłowni na powietrzu na 1000 mieszkańców

PF3 – Wskaźnik gęstości zabudowy mieszkalnej na 1 ha powierzchni

Niska liczba przystanków komunikacji zbiorowej (PF1) oznacza słabą dostępność transportu publicznego, co może prowadzić do wykluczenia komunikacyjnego, szczególnie dla osób starszych, młodzieży i mieszkańców terenów oddalonych. Niska wartość liczby placów zabaw dla dzieci i siłowni na powietrzu (PF2) wskazuje na ograniczony dostęp do infrastruktury rekreacyjnej, co może negatywnie wpływać na zdrowie fizyczne i rozwój społeczny mieszkańców, zwłaszcza dzieci i seniorów. Wysokie wartości wskaźnika gęstości zabudowy (PF3) wskazują natomiast na intensywną zabudowę, co może świadczyć o możliwych problemach związanych z przepełnieniem, ograniczoną ilością terenów zielonych i pogorszoną jakością życia.

Kolejna tabela przedstawia wartości wskaźników dla każdej z jednostek analitycznych. Kolorem żółtym w tabeli zostały wyróżnione odchylenia od wartości referencyjnej wskaźnika, tj. wartości dla całego miasta, świadczące o występowaniu negatywnego zjawiska.

Najwięcej odchyleń od wartości referencyjnej wskaźników ze sfery przestrzenno-funkcjonalnej wystąpiły w jednostkach: Orzesze 2 (3 odchylenia) i Jaśkowice (3 odchylenia).

Wskaźnik dotyczący liczby przystanków komunikacji zbiorowej wykazał niekorzystną tendencję w sześciu jednostkach tj.: Gardawice (2,22), Zawada (2,35), Orzesze 2 (2,51), Jaśkowice (2,81), Zawieś (2,94) oraz Mościska (4,63).

Wskaźnik liczby placów zabaw i siłowni na powietrzu został przekroczony w ośmiu obszarach, przy czym w trzech przypadkach obiekty w ogóle nie występują (Mościska, Zawieś, Zazdrość). Niższe wartości w odniesieniu do całego miasta Orzesze odnotowano w: Orzesze 3, Zgóń, Orzesze 1, Jaśkowice oraz Orzesze 2.

Wartość referencyjna wskaźnika związanego z gęstością zabudowy wynosi 0,79. Odchylenia wystąpiły w ośmiu jednostkach analitycznych tj.: Królówka (3,13), Orzesze 2 (2,91), Jaśkowice (2,48), Gardawice (2,07), Zawada (1,35), Woszczyce (1,14), Orzesze 1 (1,13) oraz Orzesze 3 (1,09).

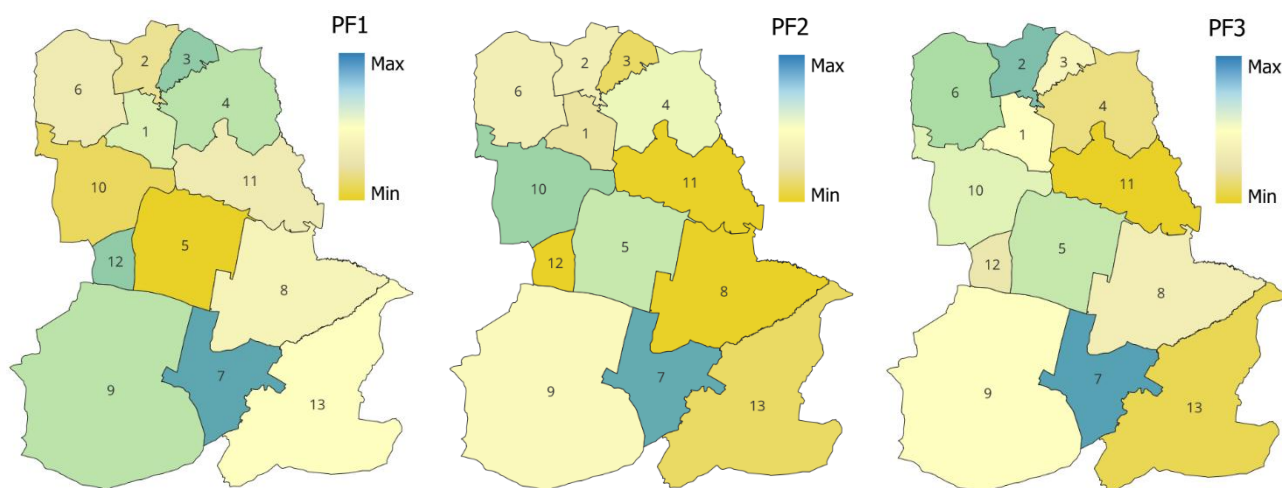

Tabela 23. Wskaźniki ze sfery przestrzenno-funkcjonalnej

Lp.	Jednostka analityczna	PF1	PF2	PF3
1.	Orzesze 1	6,30	0,79	1,13
2.	Orzesze 2	2,51	0,84	2,91
3.	Orzesze 3	8,14	0,68	1,09
4.	Orzesze 4	6,73	1,49	0,42
5.	Gardawice	2,22	1,77	2,07
6.	Jaśkowice	2,81	0,80	2,48
7.	Królówka	34,35	7,63	3,13
8.	Mościska	4,63	-	0,64
9.	Woszczyce	6,73	1,35	1,14
10.	Zawada	2,35	2,35	1,35
11.	Zawiść	2,94	-	0,15
12.	Zazdrość	7,86	-	0,54
13.	Zgoń	5,69	0,71	0,23
Średnia dla miasta		4,78	1,04	0,79

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych urzędu gminy

Mapa 9. Wskaźniki ze sfery przestrzenno-funkcjonalnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych urzędu gminy

Sfera techniczna

Wskaźniki ze sfery technicznej

- T1** – Szacowana długość dróg gminnych oraz dróg wewnętrznych będących własnością i w utrzymaniu Miasta Orzesze do remontu na 1 ha powierzchni
- T2** – Stan techniczny budynków użyteczności publicznej (ocena w skali 1-5)
- T3** – Powierzchnia użytkowa zasobów mieszkaniowych miasta

Długi odcinek dróg wymagających remontu na 1 ha powierzchni (T1) wskazuje na niski poziom inwestycji w infrastrukturę transportową, co może utrudniać rozwój lokalny. Niska ocena stanu technicznego budynków użyteczności publicznej (T2) świadczy o złym stanie technicznym budynków użyteczności publicznej, co z kolei może wskazywać na konieczność remontów i modernizacji, a tym samym może wiązać się z dodatkowymi wydatkami gminy i pogorszeniem jakości usług publicznych, takich jak edukacja, opieka zdrowotna czy administracja. Z kolei wysoka wartość wskaźnika odpowiadającego za powierzchnię użytkową zasobów mieszkaniowych miasta (T3) może świadczyć o znacznych kosztach utrzymania i zarządzania tym zasobem (mogą to być rosnące wydatki na remonty i modernizację, koszty ogrzewania czy utrzymania części wspólnych).

Kolejna tabela przedstawia wartości wskaźników dla każdej z jednostek analitycznych. Kolorem żółtym w tabeli zostały wyróżnione odchylenia od wartości referencyjnej wskaźnika, tj. wartości dla całego miasta, świadczące o występowaniu negatywnego zjawiska.

Najwięcej odchyień (tj. po 2 przekroczenia) od wartości referencyjnej wskaźników ze sfery technicznej odnotowano w jednostkach: Orzesze 2, Gardawice, Jaśkowice i Zawada.

W siedmiu jednostkach analitycznych szacowana długość dróg gminnych do remontu jest dłuższa aniżeli średnia dla gminy (tj. 3,91): Orzesze 2 (19,03), Orzesze 1 (12,37), Królówka (10,52), Zawada (7,36), Orzesze 3 (6,99), Jaśkowice (6,62) oraz Gardawice (4,54).

Stan techniczny budynków użyteczności publicznej oceniany jest poniżej średniej gminnej (3,34) w siedmiu jednostkach analitycznych: Jaśkowice, Mościska, Zawada, Zawisz, Zazdrość, Zgoń oraz Gardawice.

Z kolei wskaźnik dotyczący powierzchni użytkowej zasobów mieszkaniowych Miasta Orzesze, został przekroczony w dwóch jednostkach analitycznych: Orzesze 2 (4162,64) oraz Woszczyce (1243,22). Wartość wskaźnika istotnie przewyższająca średnią miejską (762,32) może świadczyć o zwiększonych kosztach utrzymania zasobu mieszkaniowego, obejmujących m.in. wydatki na remonty, eksploatację oraz zarządzanie nieruchomościami.

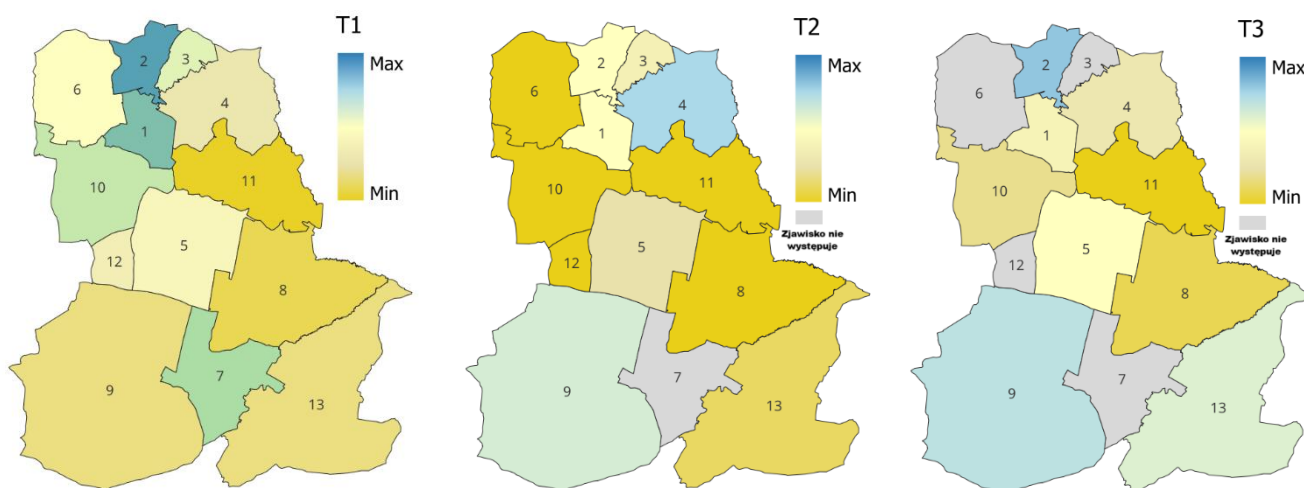

Tabela 24. Sfera techniczna wskaźniki

Lp.	Jednostka analityczna	T1	T2	T3
1.	Orzesze 1	12,37	3,50	245,24
2.	Orzesze 2	19,03	3,50	4162,64
3.	Orzesze 3	6,99	3,40	ND
4.	Orzesze 4	2,46	4,00	186,58
5.	Gardawice	4,54	3,33	296,04
6.	Jaśkowice	6,62	3,00	ND
7.	Królówka	10,52	ND	ND
8.	Mościska	0,94	3,00	127,01
9.	Woszczyce	1,57	3,67	1243,22
10.	Zawada	7,36	3,00	141,22
11.	Zawiść	-	3,00	115,84
12.	Zazdrość	2,84	3,00	ND
13.	Zgoń	1,55	3,20	343,06
Średnia dla miasta		3,91	3,34	762,32

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych urzędu gminy

Mapa 10. Sfera techniczna wskaźniki

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych urzędu gminy

Wyznaczenie granic obszarów zdegradowanych

Obszar zdegradowany to taki, na którym nasilone są przede wszystkim negatywne zjawiska społeczne, do których zaliczyć można m.in.: bezrobocie, ubóstwo, niski poziom kapitału społecznego. Ponadto, na obszarze zdegradowanym występują negatywne zjawiska w sferze gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej bądź technicznej.

Obszary zdegradowane wyznaczone zostały na podstawie przeprowadzonej analizy wskaźnikowej w pięciu sferach. W tabeli zaprezentowano liczbę przekroczeń wskaźników dla poszczególnych sfer. Obszary zdegradowane to te, które charakteryzują się negatywnymi zjawiskami w sferze społecznej (min. 10 wskaźników) oraz co najmniej jednym negatywnym zjawiskiem w innej sferze (tj. przekroczeniem wszystkich wskaźników w tej sferze). W mieście Orzesze obszarami zdegradowanymi są jednostki: Orzesze 2, Jaśkowice oraz Woszczyce.

Tabela 25. Podsumowanie analizy wskaźnikowej – liczba przekroczeń w poszczególnych sferach

Jednostka analityczna	Liczba mieszkańców	Powierzchnia jednostki analitycznej w ha	Liczba przekroczeń w sferze:					Jednostka zakwalifikowana do OZ	Jednostka zakwalifikowana do OR
			Spółecznej (z 19)	Gospodarczej (z 3)	Środowiskowej (z 1)	Przestrzenno-funkcjonalnej (z 3)	Technicznej (z 3)		
1. Orzesze 1	1269	608,6	5	1	0	2	1		
2. Orzesze 2	2395	138,5	15	1	1	3	2	TAK	TAK
3. Orzesze 3	1475	614,9	9	1	0	2	1		
4. Orzesze 4	1338	1 286,3	6	2	0	0	0		
5. Gardawice	2256	227,31	7	1	1	2	2		
6. Jaśkowice	2495	213,1	12	2	0	3	2	TAK	TAK
7. Królówka	262	132,4	3	1	1	1	1		
8. Mościska	1295	573,1	3	1	0	2	1		
9. Woszczyce	1485	678,6	12	1	1	1	1	TAK	TAK
10. Zawada	2125	547,5	5	1	0	2	2		
11. Zawiść	2038	507,0	5	2	0	2	1		
12. Zazdrość	1272	932,3	3	2	0	1	1		
13. Zgoń	1405	1 911,5	6	2	0	1	1		

Źródło: opracowanie własne

Analiza wskaźnikowa została przeprowadzona na podstawie jednostek analitycznych obejmujących ich całe powierzchnie, jednak zgodnie z wytycznymi do obszaru zdegradowanego mogą zostać zakwalifikowane jedynie tereny na których występują negatywne zjawiska. W związku z tym obszar zdegradowany został przeanalizowany

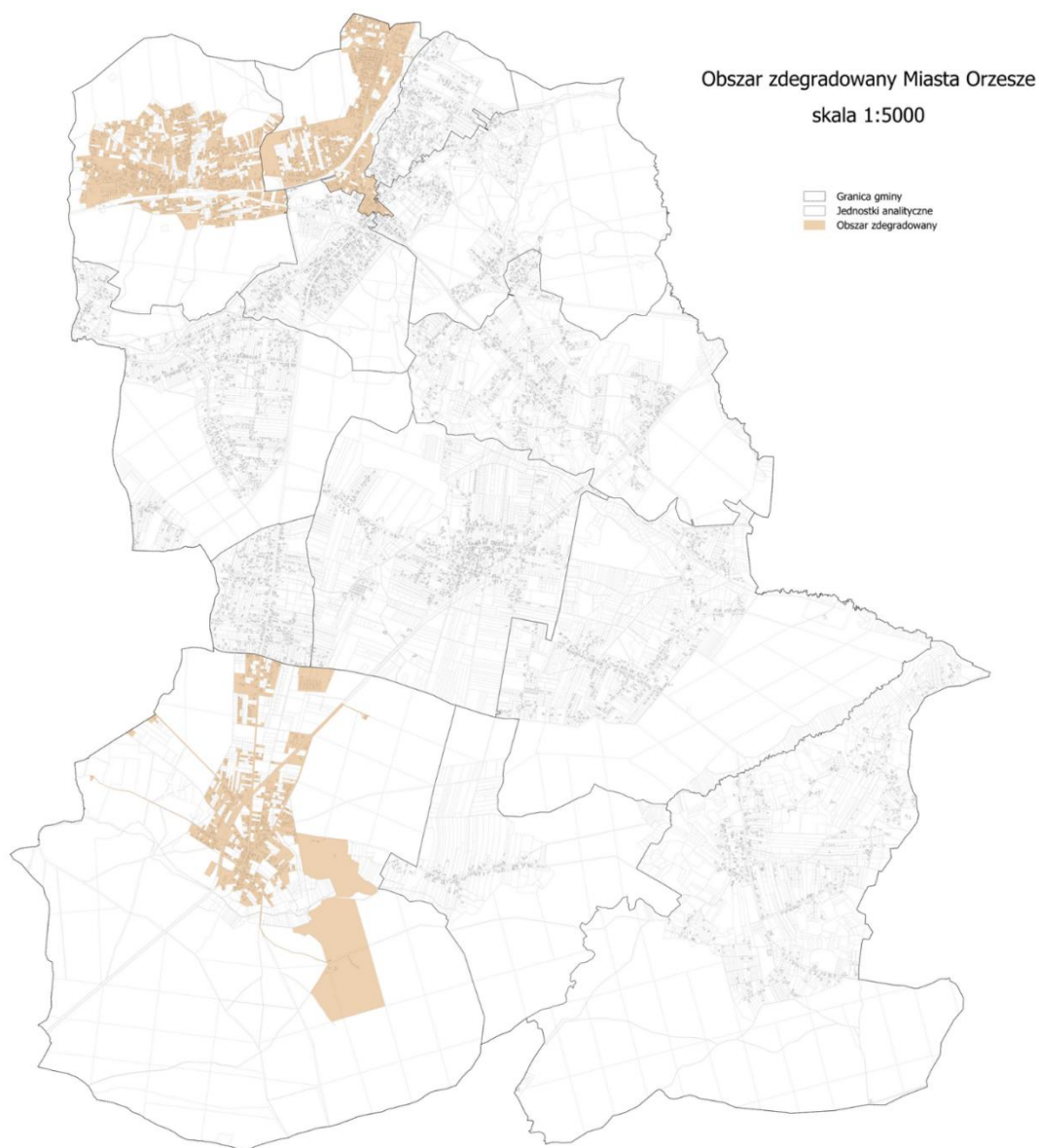

i wydzielony. W wyniku tej analizy obszar zdegradowany został określony poprzez uwzględnienie wyłącznie terenów zabudowanych, które zostały odpowiednio wyodrębnione wraz z terenami niezamieszkałymi, za wyjątkiem niewielkich fragmentów niezbędnych do zachowania ciągłości przestrzennej. Tak określone jednostki są spójne funkcjonalnie i odpowiadają rzeczywistemu układowi przestrzennemu. Jednocześnie należy podkreślić, że miasto Orzesze, posiada specyficzny charakter przypominający gminę miejsko-wiejską, co jest wynikiem rozproszonej zabudowy oraz znaczących przestrzeni pomiędzy poszczególnymi obiektami w części jednostek analitycznych. Tereny zabudowane w tych jednostkach, mimo że stanowią formalnie obszary miejskie, w wielu przypadkach wykazują cechy przestrzeni wiejskiej, takie jak duże działki czy obecność gospodarstw domowych, gdzie mimo braku zabudowy na dużej powierzchni, funkcjonują zidentyfikowane problemy społeczne. Przy wyznaczaniu granic obszaru zdegradowanego uwzględniono te cechy, wyodrębniając tereny, które choć mogą wydawać się niezabudowane, w rzeczywistości pełnią istotne funkcje mieszkalne i wymagają uwagi w kontekście rewitalizacji.

Podsumowując, obszar zdegradowany miasta Orzesze zajmuje 5,62% powierzchni miasta Orzesze (470,22 ha z 8 370,98 ha) i jest zamieszkały przez 30,20 % mieszkańców (6375 osoby z 21110) mieszkańców). W dalszej części opracowania przedstawiono mapę poglądową obszaru zdegradowanego (mapa 11). Dokładne mapy na podkładzie zasadniczym stanowią załącznik nr 1 do uchwały.

Mapa 11. Mapa poglądowa obszaru zdegradowanego

Źródło: opracowanie własne

Wyznaczenie granic obszaru rewitalizacji

Zaprezentowana diagnoza posłużyła do wyznaczenia obszarów zdegradowanych oraz obszarów rewitalizacji w mieście Orzesze, które mają zostać objęte Gminnym Programem Rewitalizacji. Obszar rewitalizacji stanowi element obszaru zdegradowanego i cechuje się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk w sferze społecznej oraz pozostałych analizowanych sferach. Ponadto obszar rewitalizacji ma istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, co zostało potwierdzone w toku wewnętrznych ustaleń i konsultacji z przedstawicielami Urzędu Miejskiego Orzesze.

Dla wyznaczenia **obszaru rewitalizacji** kierowano się zapisami **art. 10 ustawy o rewitalizacji**:

1. obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, o których mowa w art. 9 ust. 1, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego miasto zamierza prowadzić rewitalizację, wyznacza się jako obszar rewitalizacji.
2. obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni miasta oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców miasta. obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic.

Koncentracja negatywnych zjawisk społecznych potwierdziła się na różnych płaszczyznach analizy. Wyniki analizy wskazują, iż jednostki dotknięte największą liczbą niepożądanych zjawisk w **sferze społecznej** to: Orzesze 2 (15 odchyień), Jaśkowice (12 odchyień), Woszczyce (12 odchyień), Orzesze 3 (9 odchyień), Gardawice (7 odchyień), Orzesze 4 (6 odchyień), Zgoń (6 odchyień), Orzesze 1 (5 odchyień), Zawada (5 odchyień), Zawiść (5 odchyień), Królówka (3 odchylenia), Mościska (3 odchylenia), Zazdrość (3 odchylenia).

Procesy determinujące **sferę gospodarczą** mają istotny wpływ na potencjał społeczno-ekonomiczny miasta. Dokonana analiza sfery gospodarczej potwierdziła występowanie zjawisk kryzysowych w następujących jednostkach: Orzesze 4 (2 odchylenia), Jaśkowice (2 odchylenia), Zawiść (2 odchylenia), Zazdrość (2 odchylenia), Zgoń (2 odchylenia), Orzesze 1 (1 odchylenie), Orzesze 2 (1 odchylenie), Orzesze 3 (1 odchylenie), Gardawice (1 odchylenie), Królówka (1 odchylenie), Mościska (1 odchylenie), Woszczyce (1 odchylenie), Zawada (1 odchylenie).

Diagnoza **sferę środowiskowej** w mieście Orzesze potwierdziła obecność zjawisk kryzysowych w sferze środowiskowej w następujących jednostkach: Orzesze 2, Gardawice, Królówka i Woszczyce. W pozostałych jednostkach analitycznych przekroczenie nie wystąpiło.

Problemy w **sferze przestrzenno-funkcjonalnej** zdiagnozowano w następujących jednostkach analitycznych: Orzesze 2 (3 odchylenia), Jaśkowice (3 odchylenia), Orzesze 1 (2

odchylenia), Orzesze 3 (2 odchylenia), Gardawice (2 odchylenia), Mościska (2 odchylenia), Zawada (2 odchylenia), Zawisz (2 odchylenia), Królówka (1 odchylenie), Woszczyce (1 odchylenie), Zazdrość (1 odchylenie), Zgoń (1 odchylenie).

Z kolei zjawiska kryzysowe w **sferze technicznej** odnotowano w następujących jednostkach: Orzesze 2 (2 odchylenia), Gardawice (2 odchylenia), Jaśkowice (2 odchylenia), Zawada (2 odchylenia), Orzesze 1 (1 odchylenie), Orzesze 3 (1 odchylenie), Królówka (1 odchylenie), Mościska (1 odchylenie), Woszczyce (1 odchylenie), Zawisz (1 odchylenie), Zazdrość (1 odchylenie), Zgoń (1 odchylenie).

Reasumując, analiza wskaźników wszystkich sfer wyłoniła obszary miasta, które zaliczyć można do obszaru zdegradowanego. Te jednostki to: Orzesze 2, Jaśkowice i Woszczyce.

Zgodnie z Ustawą o rewitalizacji, obszar rewitalizacyjny nie może być większy niż 20% powierzchni miasta oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców miasta. Podczas wyznaczania obszaru rewitalizacji wzięto pod uwagę przede wszystkim istotne znaczenie poszczególnych obszarów dla rozwoju lokalnego miasta.

Z uwagi na wymogi ujęte w Ustawie o rewitalizacji, konieczne było ograniczenie obszaru objętego rewitalizacją do maksymalnie 30% mieszkańców Miasta Orzesze. Szczegółowa analiza wykazała, że na ulicy Przyjaźni znajdującej się w jednostce analitycznej Woszczyce, nie stwierdzono istotnych zagrożeń, w związku z czym ulica została wyłączona z obszaru rewitalizacji. Jednocześnie należy podkreślić, że ulica ta jest podzielona między dwie jednostki analityczne (Woszczyce, Zazdrość) zgodnie z przyjętym w mieście podziałem co również wzięto pod uwagę.

Do obszaru rewitalizacji zaliczono zatem jednostki Orzesze 2, Jaśkowice i Woszczyce (bez ulicy Przyjaźni nieparzyste 69 do 109).

Zasadne jest uznanie wskazanych powyżej jednostek analitycznych za obszar rewitalizacji w mieście Orzesze – występują tam zjawiska kryzysowe, a jednocześnie jednostki te są istotne w aspekcie rozwoju lokalnego (te pełnią kluczowe funkcje) i stanowią potencjał dla realizacji działań rewitalizacyjnych.

Co istotne, podczas prac diagnostycznych nie została stwierdzona potrzeba ustanowienia Specjalnej Strefy Rewitalizacji ani sporządzenia Miejscowego Planu Rewitalizacji. Diagnoza nie wykazała, aby zachodziły istotne przesłanki ku ich utworzeniu, wobec czego nie sporządzono rekomendacji w tym zakresie. Ponadto Miasto Orzesze nie zastrzegło sobie prawa pierwokupu nieruchomości leżących na obszarze rewitalizacji.

Szczegółowy wykaz ulic wpisujący się w poszczególne jednostki analityczne obszaru rewitalizacji przedstawiono w tabeli nr 27. Ponadto w tabeli wskazano, ilu mieszkańców zamieszkuje wyznaczony obszar rewitalizacji i jaka jest jego powierzchnia.

Tabela 26. Obszar rewitalizacji

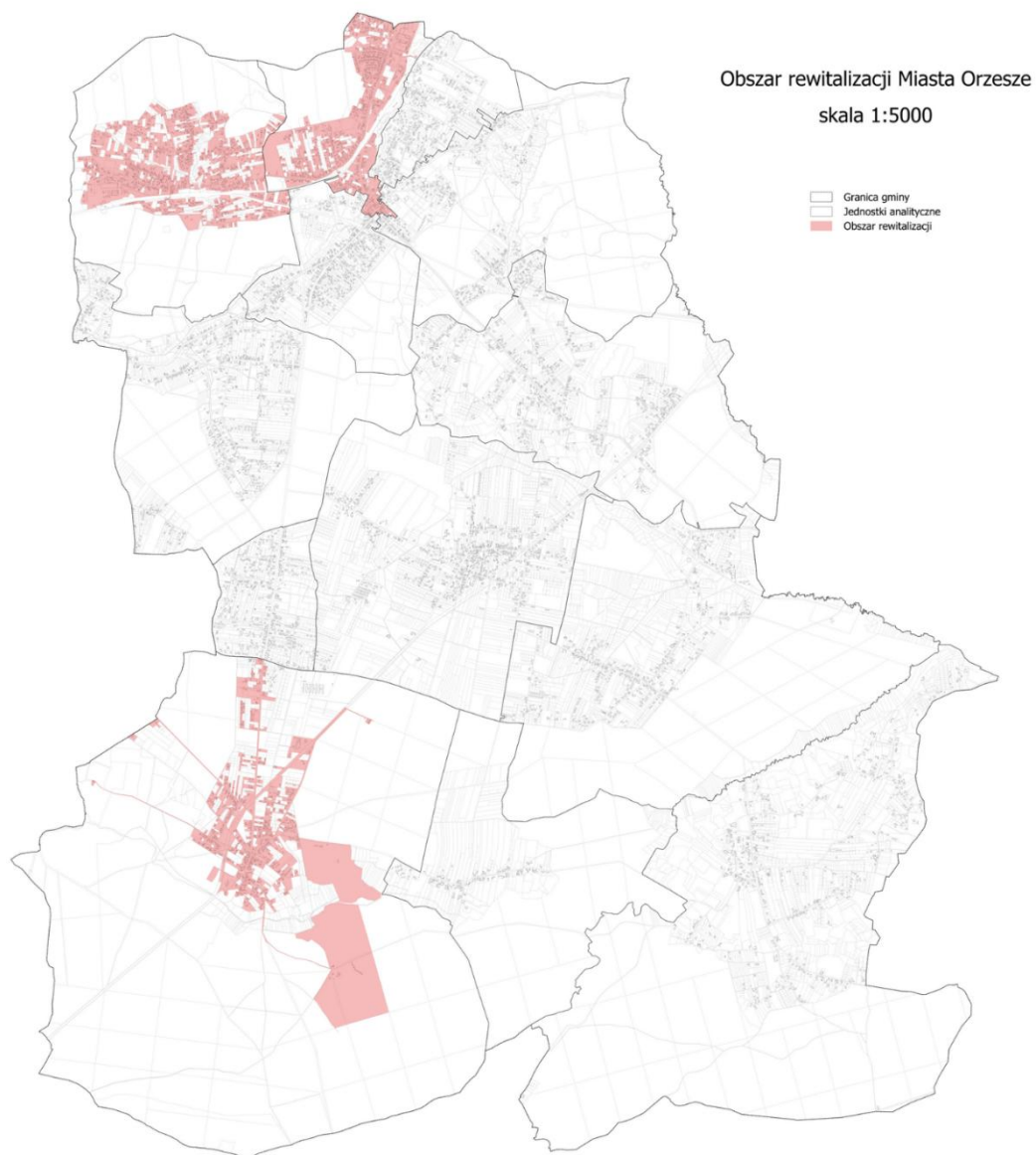
Jednostka	Wykaz ulic objętych obszarem rewitalizacji	Liczba mieszkańców [osoby]	Powierzchnia OR [ha]
Orzesze 2	Bursztynowa, Dworcowa, Gen. Ziętka, Gliwicka, Grzegorzczka, Jaśkowicka od 1 do 80, Leśna, Miła, Nikoli Tesli, Perłowa, Pocztowa, Podgórska od 1 do 8A, Powstańców od 1 do 18, Radosna, Rynek, Skośna, Słoneczna, Szafrąca, Szklarska, Szmaragdowa, Szymały, Traugutta, Ulbrycha, Zwycięstwa.	2395 (11,35%)	106,2 ha (1,27%)
Jaśkowice	1 Maja, 22 Lipca, Bieni, Brylantowa, Brzozowa, Budowlanych, Cynkowa, Drzymały, Fabryczna, Jaśkowicka od 83 do 113, Kolejowa, Korczaka, Krótka, ks. Teofila Kocurka, Marksa Ogródowa, Pawlicy, Podgórska od 9 do 26A, Poprzeczna, Powstańców od 18A do 32, Rajcy, Ramży, Rolnicza, Słowiańska, Stalowa, Stuska, św. Franciszka, Wolności, Zielona.	2495 (11,82%)	140,2 ha (1,67%)
Woszczyce	Asnyka, Bajkowa, Bł. Ks. J. Popiełuszki, Centralna od 1 do 98, Cmentarna, Długa, Długosza, Gościńska, Jagiellońska, Jesionki, Kazimierza Wielkiego, Klonowa, Kłosowa Logistyków, Ładna, Marzenie, Modrzańska, Na Wspólnej, Norwida, Orzeszkowej, Palowicka, Piaskowa, Piastowska, Pomyślności, Rolna, Sąsiedzka, Spacerowa, Stawowa, Stefana Batorego, Suszecka, Szafrówka, Towarowa, Urocza, W. Łokietka, Wyjątkowa, Żniwna, Żorska od 163 do 249.	1404 (6,65%)	210,1 ha (2,51%)
Obszar rewitalizacji		6294 (29,82%)	456,5 (5,45%)
Miasto Orzesze suma		21110 (100%)	8 370,98 (100%)

Źródło: opracowanie własne

W dalszej części tego rozdziału przedstawiono mapę poglądową obszaru rewitalizacji (mapa 12). Dokładne mapy na podkładzie zasadniczym stanowią załącznik nr 2 do uchwały.

Mapa 12. Mapa poglądowa obszaru rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne

Spis tabel

Tabela 1. Podział miasta Orzesze na jednostki analityczne.....	7
Tabela 2. Wskaźniki przyjęte do analizy wskaźnikowej w sferze społecznej.....	10
Tabela 3. Wskaźniki przyjęte do analizy wskaźnikowej w pozostałych sferach	10
Tabela 4. Ruch naturalny ogółem w mieście Orzesze w latach 2019-2023	14
Tabela 5. Przyrost naturalny w mieście Orzesze, województwie śląskim oraz kraju w latach 2019-2023	15
Tabela 6. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem w Orzeszu w latach 2019-2023.....	15
Tabela 7. Migracje wewnętrzne i zewnętrzne w Orzeszu w latach 2019-2023	15
Tabela 8. Liczba/udział dzieci objętych opieką w żłobkach w Orzeszu w latach 2019-2023	16
Tabela 9. Liczba szkół wraz z liczbą dzieci/uczniów w Orzeszu w latach 2019-2023.....	16
Tabela 10. Liczba podmiotów gospodarczych według klas wielkości w Orzeszu w latach 2019-2023	16
Tabela 11. Liczba spółdzielni, fundacji, stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych w Orzeszu w latach 2019-2023	17
Tabela 12. Informacje o bezrobotnych zarejestrowanych w Orzeszu w latach 2019-2023	17
Tabela 13. Podstawowe informacje o opiece społecznej w Orzeszu w latach 2019-2023	17
Tabela 14. Podstawowa opieka zdrowotna dla mieszkańców miasta Orzesze w latach 2019-2023	18
Tabela 15. Liczba przystanków autobusowych w Orzeszu w latach 2019-2023.....	18
Tabela 16. Podstawowe informacje o budynkach mieszkalnych i mieszkaniach w mieście Orzesze w latach 2019-2023	19
Tabela 17. Sfera społeczna – wskaźniki dotyczące demografii i aktywności społecznej	23
Tabela 18. Sfera społeczna – wskaźniki dotyczące korzystania z pomocy społecznej.....	26
Tabela 19. Sfera społeczna – wskaźniki dotyczące bezrobocia.....	29
Tabela 20. Sfera społeczna – wskaźniki dotyczące przestępczości i bezpieczeństwa.....	31
Tabela 22. Wskaźniki ze sfery gospodarczej	32
Tabela 23. Wskaźniki ze sfery środowiskowej	34
Tabela 24. Wskaźniki ze sfery przestrzenno-funkcjonalnej	36
Tabela 25. Sfera techniczna wskaźniki.....	38

Tabela 26. Podsumowanie analizy wskaźnikowej – liczba przekroczeń w poszczególnych sferach.....	39
Tabela 27. Obszar rewitalizacji.....	44

Spis map

Mapa 1. Podział miasta Orzesze na jednostki analityczne (numery na mapie odpowiadają numerom w tabeli nr 1)	9
Mapa 2. Granice miasta Orzesze	13
Mapa 3. Sfera społeczna – wskaźniki dotyczące demografii i aktywności społecznej	24
Mapa 4. Sfera społeczna – wskaźniki dotyczące korzystania z pomocy społecznej	27
Mapa 5. Sfera społeczna – wskaźniki dotyczące bezrobocia	29
Mapa 6. Sfera społeczna – wskaźniki dotyczące przestępczości i bezpieczeństwa	31
Mapa 7. Wskaźniki ze sfery gospodarczej	33
Mapa 8. Wskaźnik ze sfery środowiskowej	34
Mapa 9. Wskaźniki ze sfery przestrzenno-funkcjonalnej	36
Mapa 10. Sfera techniczna wskaźniki	38
Mapa 11. Mapa pogładowa obszaru zdegradowanego	41
Mapa 12. Mapa pogładowa obszaru rewitalizacji	45

